Σχετικά με την αλλοίωση της ορθοδόξου περί Εκκλησίας διδασκαλίας στις ενέργειες της ιεραρχίας του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως και στις παρεμβάσεις των εκπροσώπων αυτού

Το έγγραφο ενεκρίθη από τη Διάσκεψη Επισκόπων της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας στις 19 Ιουλίου καὶ υιοθετήθηκε από την Ιερά Σύνοδο στις 24 Αυγούστου 2023.

Συνελθόντες σε κοινή προσευχή και εν Πνεύματι Αγίω αδελφική συναναστροφή και κοινωνία ενώπιον των τιμίων λειψάνων του Οσίου Σεργίου του Ράντονεζ στην παλαιά Λαύρα της Αγίας Τριάδος, της οποίας τυγχάνει ιδρυτής, εμείς, οι ιεράρχες της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, δεν μπορούμε να αποσιωπήσουμε τον θλιβερό διχασμό, τον οποίο αντιμετωπίζουμε σήμερα εντός του ορθοδόξου κόσμου και δημιουργήθηκε από τις άδικες ενέργειες του Πατριαρχείου

Κωνσταντινουπόλεως και τις καινοφανείς διδασκαλίες, που διαδίδονται από τον Προκαθήμενο και τους επίσημους εκπροσώπους αυτού. Θεωρούμε καθήκον μας να υψώσουμε τη φωνή μας υπέρ της ορθοδόξου περί Εκκλησίας διδασκαλίας, απευθυνόμενοι τόσο στο θεοφιλές ποίμνιό μας, όσο και στους αδελφούς ιεράρχες του ορθοδόξου κόσμου.

Πίσω από τις σχισματικές ενέργειες των ιεραρχών της Κωνσταντινουπόλεως στην Ουκρανία, που δίχασαν την παγκόσμια ορθόδοξη οικογένεια, κρύβονται οι επιμόνως επιβαλλόμενες από τους ίδιους ιεράρχες νεωτερισμοί στην περί Εκκλησίας διδασκαλία, οι οποίες αποβλέπουν στην εξαφάνιση των υφισταμένων κανονικών θεσπίων. Το καινοφανές δόγμα του πρωτείου του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, ο οποίος εμφανίζεται ως επί γης κεφαλή της Οικουμενικής Εκκλησίας, του αποδίδει δικαιώματα και προνόμια, τα οποία εκτείνονται πολύ πέραν των ορίων των δικαιωμάτων οιουδήποτε άλλου Προκαθημένου τοπικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και παραβιάζουν τα κανονικά δικαιώματα των άλλων Εκκλησιών.

Ήδη το 2008 η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας στην απόφασή της με τίτλο «Περί της ενότητας της Εκκλησίας» γενίκευσε τις βασικές θέσεις του νέου εκκλησιολογικού δόγματος των εκπροσώπων της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, επισημαίνοντας ότι αυτό το δόγμα έχει αφετηρία την κατανόηση επιμέρους ιερών κανόνων (πρωτίστως του 9^{ου}, του 17^{ου} και του 28^{ου} ιερών κανόνων της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου), την οποία δεν συμμερίζεται όλο το πλήρωμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας και καθίσταται πρόκληση για την πανορθόδοξη ενότητα.

Σύμφωνα με το εν λόγω δόγμα, α) μόνον εκείνη η τοπική Εκκλησία, η οποία έχει κοινωνία με τον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, θεωρείται ότι ανήκει στην οικουμενική Ορθοδοξία· β) το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως απολαμβάνει το αποκλειστικό δικαίωμα της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας σε όλες τις χώρες της ορθοδόξου Διασποράς· γ) σε αυτές τις χώρες το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως μονοπροσώπως εκπροσωπεί τις απόψεις και τα συμφέροντα όλων των κατά τόπους Εκκλησιών ενώπιον των κρατικών Αρχών· δ) οιοσδήποτε ιεράρχης ή κληρικός, ο οποίος υπηρετεί εκτός του κανονικού εδάφους της οικείας αυτού τοπικής Εκκλησίας, υπάγεται στην εκκλησιαστική δικαιοδοσία της Κωνσταντινουπόλεως, ακόμη και εάν δεν το συνειδητοποιεί ο ίδιος και επομένως δύναται εφόσον το επιθυμεί να γίνει δεκτός σε αυτή τη δικαιοδοσία άνευ απολυτηρίου· ε) το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως καθορίζει τα γεωγραφικά όρια των Εκκλησιών και εάν η άποψή του επί του θέματος δεν συμπίπτει με την άποψη της μιας ή της άλλης Εκκλησίας, δύναται να ιδρύει δική του δικαιοδοσία στο έδαφος αυτής της Εκκλησίας· στ) το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως μονομερώς ορίζει ποια αυτοκέφαλος τοπική Εκκλησία δύναται και ποια δεν δύναται να συμμετάσχει στις διορθόδοξες εκδηλώσεις.

Η Σύνοδος σημείωσε ότι αυτή η θεώρηση των οικείων αυτού δικαιωμάτων και αρμοδιοτήτων από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως έρχεται σε ανυπέρβλητη αντίθεση με τη μακραίωνη

ιεροκανονική παράδοση, επί της οποίας ερείδεται το γίγνεσθαι της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και των λοιπών κατά τόπους Εκκλησιών. Η Σύνοδος δέχθηκε ότι όλα τα προειρημένα ζητήματα δύνανται να λάβουν τελική διευθέτηση μόνον σε Οικουμενική Σύνοδο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ενώ έως τότε, μέχρι την πανορθόδοξη εξέταση των εν λόγω νεωτερισμών, κάλεσε την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως να επιδεικνύει σύνεση και να αποφεύγει κινήσεις, οι οποίες δύνανται να διαλύσουν την ορθόδοξη ενότητα. Τούτο αφορά ιδίως στις προσπάθειες αναθεωρήσεως των κανονικών ορίων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών.

Μέχρι σήμερα στις αξιώσεις της Κωνσταντινουπόλεως, τις οποίες υπέδειξε η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας του 2008, έχουν προστεθεί και νέες. Ειδικότερα, α) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως επιμένει ότι έχει το δικαίωμα εξετάσεως εκκλήτου προσφυγής επί δικαστικών αποφάσεων, ειλημμένων από οιαδήποτε άλλη τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία και εκδόσεως ως προς αυτές τελεσίδικης αποφάσεως˙ β) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως θεωρεί δικαίωμά του να αναμειγνύεται στις εσωτερικές υποθέσεις οιασδήποτε τοπικής Ορθοδόξου Εκκλησίας σε περίπτωση που το κρίνει απαραίτητο˙ γ) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως δηλώνει ότι διαθέτει αρμοδιότητες να αίρει τα ιεροκανονικά επιτίμια, τα οποία έχουν επιβληθεί από άλλες τοπικές Εκκλησίες, να «αποκαθιστά στον οικείο βαθμό» πρόσωπα, τα οποία έχουν στερηθεί την αρχιεροσύνη τους εξαιτίας της προσχωρήσεως σε σχίσμα˙ δ) πλέον τούτων, πρόσωπα τα οποία ουδέποτε είχαν καν φαινομενική κανονική εις επίσκοπο χειροτονία (λ.χ. οι χειροτονηθέντες από καθαιρεθέντα επίσκοπο και πρώην διάκονο, ο οποίος εμφάνιζε τον εαυτό του ως επίσκοπο) «αποκαθίστανται» στον οικείο αυτών βαθμό με απόφαση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως˙ ε) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως θεωρεί δικαίωμά του να δέχεται στην κανονική του δικαιοδοσία κληρικούς οιωνδήποτε εκκλησιαστικών επαρχιών οιωνδήποτε τοπικών Εκκλησιών άνευ απολυτηρίου˙ στ) ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως οικειοποιεί το αποκλειστικό δικαίωμα πρωτοβουλίας στην σύγκληση Πανορθοδόξων Συνόδων και άλλων σημαντικών πανορθοδόξων εκδηλώσεων˙ ζ) τέλος, παρά τις επιτευχθείσες κατά την προπαρασκευή της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας διορθόδοξες συμφωνίες, που προέβλεπαν ότι η απονομή αυτοκεφάλου σε μια ή άλλη τοπική Εκκλησία είναι δυνατή μόνον με τη συγκατάθεση όλων των κοινώς αναγνωρισμένων τοπικών Εκκλησιών, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ανακοινώνει το μονοπρόσωπο δικαίωμά του να ανακηρύσσει τα αυτοκέφαλα νέων τοπικών Εκκλησιών, συμπεριλαμβανομένων και των μη υπαγομένων στη δικαιοδοσία της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, άνευ συμφωνίας των Προκαθημένων και των Συνόδων των λοιπών κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών. Ταυτοχρόνως, η ίδια η έννοια του αυτοκεφάλου ερμηνεύεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε εμπράκτως σημαίνει την υποταγή της αυτοκεφάλου Εκκλησίας στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Οι ως άνω αποκλίσεις από την ορθόδοξη εκκλησιολογία με τη μετάθεσή τους από το θεωρητικό πεδίο στο πρακτικό οδήγησαν στη βαθιά κρίση της οικουμενικής Ορθοδοξίας. Άμεση αιτία της

κρίσεως στάθηκε η εισπήδηση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στην Ουκρανία. Η εν λόγω αντικανονική και εγκληματική πράξη, για την οποία ευθύνεται προσωπικά ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος, αξιολογήθηκε καταλλήλως στις δηλώσεις της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας στις 14 Σεπτεμβρίου και 15 Οκτωβρίου 2018, στις 26 Φεβρουαρίου 2019, καθώς και στις αποφάσεις της Ιεράς Συνόδου από 28 Δεκεμβρίου 2018 (Πρακτικά υπ' αριθμ. 98) και από 4 Απριλίου 2019 (Πρακτικά υπ' αριθμ. 21).

Η επακολουθήσασα από 20 έως 24 Αυγούστου 2021 επίσκεψη του Πατριάρχη Βαρθολομαίου στο Κίεβο αξιολογήθηκε ιεροκανονικά από τη συνεδρία της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, η οποία συνήλθε στις 23-24 Σεπτεμβρίου 2021 και αποφάσισε: «Να αναγνωρισθεί η άφιξη στο Κίεβο του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου με τους συνοδούς αυτού άνευ προσκλήσεως του Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών, του μητροπολίτη Κιέβου και πάσης Ουκρανίας Ονουφρίου και των νομίμων ιεραρχών της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας ως ωμή παραβίαση των ιερών κανόνων και, ειδικότερα, του 3ου κανόνα της εν Σαρδική και του 13ου κανόνα της εν Αντιοχεία Συνόδου» (πρακτικά υπ' αριθμ. 60). Μεταξύ των προσφάτων αντικανονικών επισκέψεων του Πατριάρχη Βαρθολομαίου πρέπει να αναφερθούν επίσης η μετάβαση στη Λιθουανία στις 20-23 Μαρτίου και στην Εσθονία στις 16-20 Ιουνίου 2023.

Οι προσπάθειες της Κωνσταντινουπόλεως να πείσει όλες τις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες για το δίκαιο των ενεργειών στις οποίες προχώρησε, δεν απέδωσαν τους αναμενόμενους καρπούς.

Εν τω μεταξύ, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος έχει ήδη προαναγγείλει νέες αντικανονικές πράξεις. Ειδικότερα, στις 21 Μαρτίου 2023 κατά τη συνάντηση με την Πρωθυπουργό της Δημοκρατίας της Λιθουανίας στο Βίλνιους δήλωσε: «Σήμερα μας ανοίγεται μια νέα προοπτική, καθώς και δυνατότητα του κοινού έργου για την ίδρυση της εξαρχίας του Οικουμενικού Πατριαρχείου στη Λιθουανία»**[1]**. Επομένως, προετοιμάζεται η επόμενη κατά σειρά εισπήδηση στο κανονικό έδαφος της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Εφόσον οι παράνομες ενέργειες της Κωνσταντινουπόλεως συνεχίζονται, ενώ οι ιδέες, που στρεβλώνουν την περί Εκκλησίας ορθόδοξη διδασκαλία αναπτύσσονται περαιτέρω, κρίνουμε ως καθήκον μας να υπενθυμίσουμε στο ποίμνιό μας τις βασικές αρχές, επί των οποίων κατά τους αιώνες οικοδομείτο η ορθόδοξη εκκλησιολογία και να μαρτυρήσουμε σε όλο το Ορθόδοξο Πλήρωμα την αφοσίωσή μας σε αυτές τις αμετάβλητες αρχές. Η αθέτηση ακριβώς αυτών από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίο αποτέλεσε την αιτία του διχασμού εντός της οικουμενικής Ορθοδοξίας.

1. Διεκδικήσεις του πρωτείου εξουσίας από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως επί της Οικουμενικής Εκκλησίας

Η Εκκλησία ιδρύθηκε επί της γης από τον Ίδιο τον Κύριο Ιησού Χριστό. Αποτελεί το σύνολο των πιστών στον Χριστό, όπου από τον Ίδιο καλείται να εισέλθει ο καθένας. Η Εκκλησία δεν είναι μια συνήθης ανθρώπινη κοινότητα, σε αυτήν ενυπάρχει και επενεργεί το Άγιο Πνεύμα.

Η Εκκλησία είναι θεανθρώπινος οργανισμός, μυστικό Σώμα του Χριστού, όπως λέγει σχετικά ο Απόστολος Παύλος: «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ᾽Ιησοῦ Χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις... καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Εφ. 1.3, 22-23). Η εικόνα του σώματος υποδεικνύει την ενότητα όλων των μελών της Εκκλησίας υπό τη μια Κεφαλή, τον Κύριο Ιησού Χριστό (βλ. Κολ. 1. 18).

Σκοπός της Εκκλησίας είναι η σωτηρία των ανθρώπων και όλου του κόσμου. Η Σωτηρία επιτυγχάνεται μόνον εντός της Εκκλησίας του Χριστού. Κατά τα λεγόμενα του ιερομάρτυρος Κυπριανού Καρθαγένης: «Αυτός που δεν έχει την Εκκλησία ως Μητέρα του, ούτε τον Θεό μπορεί να έχει ως Πατέρα του» **[2]**.

Το Σύμβολο της Πίστεως υποδεικνύει τα τέσσερα ουσιώδη χαρακτηριστικά της Εκκλησίας: τη μοναδικότητα, την αγιότητα, την καθολικότητα και την αποστολικότητα.

Η Εκκλησία είναι μία διότι και ο Θεός είναι ένας. Η Εκκλησία είναι μία και ενιαία διότι ενώνει τους πιστούς με την ενότητα της πίστεως, της Βαπτίσεως, της δωρεάς του Αγίου Πνεύματος και της ευχαριστιακής κοινωνίας στον Κύριο Ιησού Χριστό. Η Εκκλησία είναι αδιαίρετη: «Ὅπου ἂν ᾖ Ἰησοῦς Χριστός, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία» [3], «Ὅπου ἂν ᾖ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκεῖ ἡ ἐκκλησία» [4].

Η Εκκλησία είναι Αγία διότι Άγιος είναι η Κεφαλή αυτής, ο Ιησούς Χριστός. Τα μέλη της Εκκλησία κοινωνούν στην αγιότητά Του.

Η Εκκλησία είναι συνοδική (καθολική) διότι είναι εξαπλωμένη σε όλο τον κόσμο, είναι ανοικτή για τους πιστούς ανεξαρτήτως χρόνου, τόπου, προελεύσεως και κοινωνικής θέσεως όσων επιθυμούν να ενταχθούν σε αυτή. Η καθολικότητα της Εκκλησίας αντικατοπτρίζεται και στην κοινωνία μεταξύ των κατά τόπους Εκκλησιών, οι οποίες συγκροτούν την Οικουμενική Εκκλησία. Οι επίσκοποι των κατά τόπους Εκκλησιών, παρά τη διαφορά των θέσεων, που κατέχουν, είναι ισότιμοι μεταξύ τους ως έχοντες αυτόν και ίδιον βαθμό ιεροσύνης. Εφόσον ο κάθε επίσκοπος έλαβε εκ Πνεύματος Αγίου

ίση με τους άλλους επισκόπους χάρη, το αξίωμα όλων των επισκόπων είναι ίσο: «Ὥστε τὸν τῆς πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπον μὴ λέγεσθαι ἔξαρχον τῶν ἱερέων, ἢ ἄκρον ἱερέα» (39ος κανόνας της Συνόδου της Καρθαγένης). Η οικειοποίηση από οιονδήποτε επίσκοπο ιδιαίτερης σημασίας ως προς την μυστηριακή ή θεολογική σχέση αποτελεί αλλοίωση της καθολικότητας.

Η ιδιότητα της καθολικότητας δεν αποκλείει τη διακονία του πρωτείου. Στο έγγραφο με τίτλο «Η θέση του Πατριαρχείου Μόσχας επί του ζητήματος του πρωτείου στην Οικουμενική Εκκλησία», το οποίο υιοθετήθηκε από την Ιερά Σύνοδο της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας το 2013, επισημάνθηκε ότι «στην Αγία του Χριστού Εκκλησία το πρωτείο κατά πάντα ανήκει στην Κεφαλή της, τον Κύριο και Σωτήρα ημών Ιησού Χριστό, Υιό του Θεού και Υιό του Ανθρώπου». Στο έγγραφο διαπιστώνεται ότι η υποκατάσταση του καθιερωμένου και ιεροκανονικώς δικαιολογημένου *πρωτείου τιμής* του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως από τη διδασκαλία περί του δήθεν *πρωτείου εξουσίας* που του ανήκει, θεμελιώνεται στην αθέμιτη μεταβίβαση των εξουσιαστικών αρμοδιοτήτων από το επίπεδο της επισκοπής στο επίπεδο της Οικουμενικής Εκκλησίας, τη στιγμή που σε διαφορετικά επίπεδα του εκκλησιαστικού γίγνεσθαι το πρωτείο έχει *διαφορετική φύση* και *διαφορετικές πηγές*. Αυτά τα επίπεδα είναι: α) η επισκοπή (εκκλησιαστική επαρχία), β) η αυτοκέφαλος τοπική Εκκλησία και γ) η Οικουμενική Εκκλησία.

Στο επίπεδο της *επισκοπής* το πρωτείο ανήκει στον επίσκοπο. Πηγή του πρωτείου του επισκόπου στην υπ' αυτόν εκκλησιαστική επαρχία αποτελεί η αποστολική διαδοχή, που μεταδίδεται μέσω της χειροτονίας. Στον εκκλησιαστικό του κλήρο ο επίσκοπος κατέχει το πλήρωμα των εξουσιών: τη μυστηριακή, τη διοικητική και τη διδακτική.

Στο επίπεδο της *αυτοκεφάλου τοπικής Εκκλησίας* το πρωτείο ανήκει στον επίσκοπο, ο οποίος εκλέγεται Προκαθήμενος της τοπικής Εκκλησίας από τη Σύνοδο των επισκόπων της. Πηγή του πρωτείου στο επίπεδο της αυτοκεφάλου Εκκλησίας είναι η εκλογή του πρώτου επισκόπου από τη Σύνοδο, η οποία κατέχει το πλήρωμα της εκκλησιαστικής εξουσίας. Ο Προκαθήμενος της αυτοκεφάλου τοπικής Εκκλησίας είναι ο πρώτος μεταξύ των ίσων επισκόπων, όπως διαλαμβάνει ο 34ος Αποστολικός κανόνας: «Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν, καὶ μηδὲν τι πράττειν ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης· ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. Ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἄνευ τῆς πάντων γνώμης ποιείτω τι. Οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, καὶ δοξασθήσεται ὁ θεός, διὰ Κυρίου, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι· ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα». Οι αρμοδιότητες του Προκαθημένου καθορίζονται από τη Σύνοδο και κατοχυρώνονται στον συνοδικώς εγκριθέντα Καταστατικό Χάρτη. Ο Προκαθήμενος της αυτοκεφάλου τοπικής Εκκλησίας δεν διαθέτει μονοπρόσωπη εξουσία, αλλά τη διοικεί συνοδικώς, σε συνεργασία με τους άλλους επισκόπους.

Στο επίπεδο της *Οικουμενικής Εκκλησίας* ως κοινωνίας των αυτοκεφάλων κατά τόπους Εκκλησιών

το πρωτείο καθορίζεται σύμφωνα με την παράδοση των Ιερών Διπτύχων και αποτελεί *πρωτείο τιμής.* Πηγή πρωτείου στο επίπεδο της Οικουμενικής Εκκλησίας είναι η ιεροκανονική παράδοση της Εκκλησίας, η οποία καταγράφηκε στα Ιερά Δίπτυχα και αναγνωρίζεται από όλες τις αυτοκέφαλες κατά τόπους Εκκλησίες. Οι ιεροί κανόνες, επί των οποίων ερείδονται τα Ιερά Δίπτυχα δεν αποδίδουν στον πρώτο τιμητικά επίσκοπο οιεσδήποτε εξουσιαστικές αρμοδιότητες εντός όλης της Εκκλησίας**[5]**.

Στο διάβα των αιώνων αυτή την κατανόηση υπερασπίσθηκαν και οι ίδιοι οι Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, ειδικότερα δε αμφισβητώντας τις αξιώσεις του Πάπα της Ρώμης επί της οικουμενικής δικαιοδοσίας. Σήμερα, όμως, ένας από τους κορυφαίους θεολόγους του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ισχυρίζεται: «Το φαινόμενο του αντιπαπισμού, το οποίο κατανοείται ως άρνηση του *πρώτου* στην Οικουμενική Εκκλησία… είναι στην πραγματικότητα αιρετικό… Το γεγονός ότι οι Ορθόδοξες Εκκλησίες σήμερα αρνούνται να αναγνωρίσουν μεταξύ τους οποιοδήποτε πρωτείο όπως εκείνο του Ρώμης, αποτελεί το κεντρικό πρόβλημά τους στον διάλογο με τη Ρώμη»**[6]**.

Σήμερα, στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως έχει γίνει η επεξεργασία και εφαρμόζεται στην πραγματικότητα μια νέα θεώρηση του πρωτείου στο επίπεδο της Οικουμενικής Εκκλησίας. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως παρουσιάζεται όχι ως «πρώτος μεταξύ ίσων», αλλά ως «πρώτος άνευ ίσων»[7]. Το πρωτείο του στην Οικουμενική Εκκλησία παρομοιάζεται με το πρωτείο του Θεού Πατέρα μέσα στην Αγία Τριάδα[8]. Δήθεν «ο Οικουμενικός Πατριάρχης είναι πνευματικός πατέρας για όλους τους ανθρώπους, είτε το αντιλαμβάνονται είτε όχι»**[9]**. Οι άλλες κατά τόπους Εκκλησίες αντιμετωπίζονται ως τελούσες στους κόλπους της μιας Εκκλησίας χάρη στην κοινωνία με την Κωνσταντινούπολη[10]. Οι ιδιαίτερες αρμοδιότητες του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ορίζονται ως προερχόμενες από κάποια μέχρι σήμερα άγνωστα προνόμια, τα οποία δήθεν είχε λάβει από τους ίδιους τους Αποστόλους[11]. Το δικαίωμα να ομιλεί εκ μέρους όλου του ορθοδόξου Πληρώματος χορηγείται ως προερχόμενο αυτομάτως από το αξίωμα του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, το οποίο κατέχει, και όχι ως αποδιδόμενο σε αυτόν από τις κατά τόπους Εκκλησίες δυνάμει της πανορθοδόξου συναινέσεως[12].

Στις επίσημες ομιλίες του σημερινού Προκαθημένου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως αυτή η τοπική Εκκλησία ταυτίσθηκε στην πράξη με την Οικουμενική Ορθοδοξία. Ομιλώντας στο Βίλνιους στις 22 Μαρτίου 2023 ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος δήλωσε: «Η Ορθοδοξία θα συνεχίσει να καθοδηγείται πνευματικά από την πηγή και υπερασπιστή της, το παραδοσιακό και ιστορικό της κέντρο, το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως; Αυτό είναι ένα ουσιαστικό ερώτημα για τον χαρακτήρα, την ταυτότητα και την ύπαρξη της Ορθοδοξίας»**[13]**.

Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος ισχυρίζεται ότι «για την Ορθοδοξία το Οικουμενικό Πατριαρχείο αποτελεί ζύμη που “ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ” (Γαλ. 5.9) της Εκκλησίας και της ιστορίας», το

Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως «ενσαρκώνει το γνήσιον εκκλησιαστικόν ήθος της Ορθοδοξίας: “Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος... ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων” (Ιω. 1.1,4). Η αρχή της Ορθοδόξου Εκκλησίας είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο, “σε αυτό ζωή και η ζωή είναι το φως των Εκκλησιών”»[14]. Παραθέτοντας τον αοίδιμο Γορτύνης και Αρκαδίας Κύριλλο περί του ότι «η Ορθοδοξία δεν δύναται να υπάρχει χωρίς το Οικουμενικό Πατριαρχείο», ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος δηλώνει ότι «ο καθένας μας οφείλει ακόμη στενότερα να είναι συνδεδεμένος προς τον Πρώτο μεταξύ μας, προκειμένου να πίνει εκ της πλουσίας πηγής, αφετηρία της οποίας αποτελεί το ευσεβές ημών έθνος και η άμωμος πίστη». Υποστηρίζεται ότι: «Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον έχει την ευθύνην να θέση τα πράγματα εν εκκλησιαστική και κανονική ευταξία, διότι μόνον αυτό έχει τα κανονικά προνόμια και την ευχήν και ευλογίαν της Εκκλησίας και των Οικουμενικών Συνόδων να επιτελή το υψηλόν και εξαιρετικόν τούτο χρέος ως φιλόστοργος Μήτηρ και αρχή των Εκκλησιών. Εάν το Οικουμενικόν Πατριαρχείον αποποιηθή των ευθυνών του και απομακρυνθή από την διορθόδοξον σκηνήν, τότε αι τοπικαί Εκκλησίαι θα πορεύωνται “ως πρόβατα μη έχοντα ποιμένα” (Ματθ. 9, 36), αναλισκόμεναι εις εκκλησιαστικάς πρωτοβουλίας, αι οποίαι συγχέουσι την ταπείνωσιν της πίστεως με την υπεροψίαν της εξουσίας»[15].

Κατά τη γνώμη του Πατριάρχη Βαρθολομαίου, η περί της ισοτιμίας των Ορθοδόξων Προκαθημένων διδασκαλία αποτελεί αλλοίωση της ορθοδόξου εκκλησιολογίας, για την οποία θεωρεί απαραίτητο να προειδοποιήσει τους επισκόπους της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως: «Γνώριζε, φίλτατε ἅγιε Κομάνων, καί σύ καί οἱ πάντες, ὅτι ἐκκλησιολογία, ἄνευ ἀναγνωρίσεως τῆς θυσιαστικῆς, κενωτικῆς καί ἀναντικαταστάτου εὐθύνης τοῦ Κωνσταντινουπόλεως παρ᾽ Ὀρθοδόξοις, οὐδόλως εἶναι ὑγιής καί οὐδόλως ἀνταποκρίνεται εἰς τό φρόνημα καί τό ἦθος τῶν προγενομένων πατέρων ἡμῶν τόσον ἐνταῦθα, ὅσον καί ἀλλαχοῦ. Σύ, διακόνει τήν αὐθεντικήν καί ἀνόθευτον ἐκκλησιολογίαν, μακράν τῆς θλιβερᾶς ἀλλοιώσεως, ὅτι ὅλοι εἴμεθα ἴσοι, μέ πρῶτον, ἁπλῶς “τιμῆς ἕνεκεν”, τόν Κωνσταντινουπόλεως. Ναί, εἴμεθα ἴσοι, ἔχομεν τήν αὐτήν ἀρχιερωσύνην, πλήν, ἔκ τε τῶν Κανόνων καί ἐκ τῆς παραδόσεως πολλῶν αἰώνων, ἀνελάβομεν ἄλλας εὐθύνας, κομβικάς καί μοναδικάς, ἀπό τάς ὁποίας οὐδόλως προτιθέμεθα νά παραιτηθῶμεν»[16].

Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος δηλώνει ανοικτά ότι οι Προκαθήμενοι της Κωνσταντινουπόλεως έχουν αποκλειστικό δικαίωμα με δική τους πρωτοβουλία να αναμειγνύονται στις εσωτερικές υποθέσεις οιασδήποτε τοπικής Εκκλησίας για οποιοδήποτε ζήτημα, να αποτιμούν αυτοτελώς, να ακυρώνουν ή να αναθεωρούν πράξεις των Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Εκκλησιών εάν αυτές κριθούν «ἀνεπαρκεῖς» από την Κωνσταντινούπολη»: «Ὡς ἐκ τούτου, οὐ μόνον ἔνθα περί Δογμάτων καί ἱερῶν Παραδόσεων καί Κανονικῶν Ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων ἤ περί γενικῶν ζητημάτων ἀφορώντων εἰς ὁλόκληρον τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀλλά καί ἐν πᾶσι τοῖς σχετικῶς σπουδαίοις ἐπί μέρους ζητήμασι τοῖς ἐνδιαφέρουσι ταύτην ἤ ἐκείνην τήν Τοπικήν Ἐκκλησίαν, ἡ κηδεμονική πρόνοια καί ἀντίληψις τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας παρεμβαινούσης-ποῖ μέν, αὐτεπαγγέλτως καί ὡς ἐκ καθήκοντος, ποῖ δέ, κατ᾽ ἐπίκλησιν τῶν ἐνδιαφερομένων-καί παρεχούσης τήν

ἀποτελεσματικήν αὐτῆς συμβολήν, πρός διαίτησιν καί ἐπίλυσιν διαφορῶν ἀναφυεισῶν μεταξύ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, πρός διευθέτησιν διαφωνιῶν μεταξύ ποιμένων καί ποιμνίου, πρός ἀπαλλαγήν ἀπό ἐπιπρουσθουσῶν δυσχερειῶν καί ἐπάνοδον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εἰς τήν Κανονικήν αὐτῶν τροχιάν, πρός ἐπίρρωσιν τῆς ἔστιν ὅτε ἀνεπαρκοῦς ἐνεργείας τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐπί μέρους Ἐκκλησιῶν, πρός στήριξιν τῶν ἀσθενῶν καί σαλευομένων ἤ καταρραδιουργουμένων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ πίστει, πρός ἀποσόβησιν, συνελόντι εἰπεῖν, τῶν παντοίων ἠθικῶν καί ὑλικῶν κινδύνων τῶν ἐπαπειλούντων τήν εὐστάθειαν τῶν ἁγιωτάτων ἐκείνων Ἐκκλησιῶν οὐδέποτε καί οὐδαμοῦ βραδύνει ἤ ἐλλείπει»**[17]**.

Κάθε διακοπή κοινωνίας οιασδήποτε τοπικής Εκκλησίας με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως παρουσιάζεται ως απόσχιση της τελευταίας από την Ορθοδοξία: «Με αυτόν τον τρόπο, όποιος απειλεί να διακόψει την ευχαριστιακή Κοινωνία με το Οικουμενικό Πατριαρχείο, επιδίδεται σε μια πράξη αυτοστέρησης που αποκόπτει τον εαυτό του από τον κορμό του δέντρου της Ορθοδόξου Εκκλησίας»[18].

Οικειοποιούμενο αποκλειστικές αρμοδιότητες στην Ορθόδοξη Εκκλησία το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως δεν θεωρεί δεσμευτικές για τον εαυτό του τις αποφάσεις ούτε καν των Συνόδων, τις οποίες συγκαλεί το ίδιο. Έτσι, το 2018 η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως έλαβε την απόφαση για το ενδεχόμενο ενός δεύτερου γάμου κληρικών υπό την τήρηση συγκεκριμένων όρων. Ο ορισμός αυτός προσκρούει άμεσα στο έγγραφο «Το μυστήριο του γάμου και τα κωλύματα αυτού», το οποίο υιοθετήθηκε από τη Σύνοδο της Κρήτης, τις αποφάσεις της οποίας το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως κήρυξε δεσμευτικές ακόμη και για εκείνες τις τοπικές Εκκλησίες, οι οποίες αρνήθηκαν να συμμετάσχουν.

Αυτή η προσέγγιση του πρωτείου στην Οικουμενική Εκκλησία και της θέσεως του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως στην οικογένεια των Ορθοδόξων κατά τόπους Εκκλησιών έρχεται σε ριζική αντίθεση με την Ορθόδοξη εκκλησιαστική Παράδοση και απορρίπτεται απεριφράστως από τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία παραμένει αφοσιωμένη στο γράμμα και το πνεύμα των εκκλησιαστικών κανόνων.

Η Αγιοπατερική παράδοση και η ορθόδοξη περί Εκκλησίας διδασκαλία κατοχυρώνει την ισότητα των Προκαθημένων των Αγίων του Θεού Εκκλησιών και δεν αποδίδει στον πρώτο εξ αυτών κάποιες εξουσιαστικές αρμοδιότητες. Αυτά, μεταξύ άλλων, μαρτύρησαν στο διάβα της ιστορίας οι Αγιώτατοι Πατριάρχες της Ανατολής, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων της Κωνσταντινουπόλεως.

Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ιωάννης Ι΄ Καματηρός (1198-1206) στην επιστολή του προς τον Πάπα της Ρώμης Ιννοκέντιο επέμεινε στο ότι η Εκκλησία της Ρώμης δεν μπορεί να είναι μητέρα

των λοιπών Εκκλησιών, διότι «υπάρχουν πέντε μεγάλες Εκκλησίες, οι οποίες έχουν τιμηθεί και με το πατριαρχικό αξίωμα και αυτή [η Εκκλησία της Ρώμης] είναι η πρώτη μεταξύ των ισότιμων αδελφών», «όσον αφορά εκείνους τους μεγάλους θρόνους, φρονούμε ότι η Εκκλησία της Ρώμης είναι πρώτη κατά τη τάξη και τιμάται μόνον δυνάμει αυτού και μόνου του αξιώματος, όντας πρώτη έναντι των άλλων Εκκλησιών ως ισότιμων και ομόπατρων αδελφών, που γεννήθηκαν από τον ένα Ουράνιο Πατέρα " ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς" (Εφ. 3.15), αλλά το ότι είναι διδάσκαλος και μητέρα των άλλων [Εκκλησιών], ουδόλως και έως σήμερα δεν το έχουμε διδαχθεί»[19].

Η ομολογία της πίστεως του 1623 του Πατριάρχη Αλεξανδρείας Μητροφάνη Κριτόπουλου, η οποία υπογράφηκε επίσης από τους Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμία Γ΄, Αντιοχείας Αθανάσιο Ε΄, Ιεροσολύμων Χρύσανθο και ιεράρχες της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ορίζει: «Ἔστι δὲ καὶ ἰσότης μεταξὺ τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν, ὡς ἀληθῶς χριστιανικοῖς ποιμέσι προσήκουσα. Οὐδεὶς γὰρ τούτων κατεπαίρεται τῶν ἄλλων, οὐδὲ καθόλου κεφαλὴ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀξιοῖ τις ἐκείνων καλεῖσθαι… Ἔστι δὲ τοιαύτη κεφαλὴ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάντων, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογεῖται (Εφ. 5. 15–16)… Ταῦτ' οὖν εἰδότες οἱ ἁγιώτατοι καὶ μακαριώτατοι τέσσαρες Πατριάρχαι τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας, οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχοι, οὐδένα θέλουσι καθ' ὅλου κεφαλὴν ὀνομάζειν, ἀρκούμενοι τῇ ῥηθείσῃ τεθεωμένῃ καὶ παντοδυνάμῳ κεφαλῇ, τῇ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθημένῃ καὶ πάντα ἐποπτευούσῃ. Αὐτοὶ δὲ ὁμοτίμως διάγουσι καθ' ἑαυτοὺς ἐν πᾶσι. Πλὴν γὰρ τῆς καθέδρας οὐδεμία τις ἄλλη διαφορά ἐστι μεταξὺ τούτων. Προκάθηται μὲν ὁ Κωνσταντινουπόλεως, παρ' ᾧ ὁ Ἀλεξανδρείας, εἶτα ὁ Ἀντιοχείας, οὗ ἐγγὺς ὁ Ἱεροσολύμων»[20].

Απορρίπτοντας την πρόσκληση του Πάπα της Ρώμης στην Α΄ Βατικάνεια Σύνοδο ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ΣΤ΄ έγραψε το 1868: «Εμείς… δεν μπορούμε να αποδεχθούμε ότι σε όλη την Εκκλησία του Χριστού υπάρχει ένας άρχων επίσκοπος και κεφαλή, άλλος και άλλη, εκτός του Κυρίου, και ότι ένας Πατριάρχης… ο οποίος ομιλεί εξ καθέδρας και είναι ανώτατος των Οικουμενικών Συνόδων… είτε ότι οι Απόστολοι δεν ήσαν ισότιμοι, προσβάλλοντας το Άγιο Πνεύμα, το Οποίο διαφώτισε ισότιμα άπαντες και ότι αυτός ή άλλος Πατριάρχης ή Πάπας είχαν πρεσβεία του θρόνου όχι εκ της Συνόδου, όχι εκ των ανθρώπων, αλλά εκ του θείου, όπως ισχυρίζεσθε, δικαιώματος»[21].

Το 1894 ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Άνθιμος Ζ΄ στην επιστολή προς τον Πάπα της Ρώμης Λέοντα ΙΓ΄ επίσης τόνιζε την ισότητα των Προκαθημένων και των κατά τόπους Εκκλησιών: «Οἱ θεῖοι Πατέρες τιμῶντες τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης μόνον ὡς ἐπίσκοπον τῆς πρωτευούσης πόλεως τοῦ κράτους, ἀπέδωκαν αὐτῷ προεδρείας πρεσβεῖα τιμητικὰ, θεωρήσαντες αὐτὸν ἁπλῶς ὡς πρῶτον τῇ τάξει ἐπίσκοπον, τοῦτ'ἔστι πρῶτον ἐν ἴσοις, ἅπερ πρεσβεῖα καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀπένειμαν κατόπιν, ὅτε ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους… Ἑκάστη κατὰ μέρος

αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία ἔν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει ἦν ὅλως ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων... οὐδὲν ἀναμίξεως δικαίωμα ἔχοντος τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ὅστις καὶ αὐτὸς ἐπίσης ὑπήγετο καὶ ὑπεῖκεν εἰς τὰς συνοδικὰς ἀποφάσεις»[22].

Η ιστορία της Εκκλησίας γνωρίζει αρκετά περιστατικά, όταν ο πρωθιεράρχης Κωνσταντινουπόλεως προσχωρούσε σε αίρεση ή σχίσμα. Ειδικότερα δε, ο επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ευσέβιος ήταν αρειανός, ο Μακεδόνιος πνευματομάχος. Ο επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νεστόριος ήταν αιρεσιάρχης, λόγος για τον οποίον και εκθρονίσθηκε και αφορίσθηκε από την Εκκλησία στην Γ΄ Οικουμενική Σύνοδο. Οι Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος Α΄, Πύρρος, Παύλος Β΄, Πέτρος ήταν μονοθελήτες, ενώ οι Πατριάρχες Αναστάσιος, Κωνσταντίνος Β΄, Νικήτας Α΄, Θεόδοτος Α΄ ο Κασσιτεράς, Αντώνιος Α΄ ο Κασσιματάς, Ιωάννη Ζ΄ ο Γραμματικός εικονομάχοι. Οι Πατριάρχες Μητροφάνης Β΄ και Γρηγόριος Γ΄ Μάμμας τελούσαν σε ουνία με τη Ρώμη.

Η ιδιότητα του μέλους της Ορθοδόξου Εκκλησίας δεν προσδιορίζεται με την κοινωνία ή την έλλειψη αυτής με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, αλλά με τον απαρέγκλιτο σεβασμό της δογματικής και της ιεροκανονικής παραδόσεως. Σ' εκείνες τις περιπτώσεις όπου ο ίδιος ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως προσχωρεί σε αίρεση ή σχίσμα, όπως τούτο κατ' επανάληψιν συνέβη στην ιστορία, εκείνος τελούσε εκτός κοινωνίας με την Ορθόδοξη Εκκλησία, και όχι εκείνοι, οι οποίοι για χάρη της υπερασπίσεως της αληθείας και ακολουθώντας τους ιερούς κανόνες, αναγκάζονταν να διακόψουν την εκκλησιαστική κοινωνία με αυτόν. Ειδικότερα, όταν ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως προσχώρησε στην ουνία, οι άλλες κατά τόπους Εκκλησίες συνέχισαν να διαφυλάττουν αμετάβλητη την ορθόδοξη πίστη. Και το πλήρωμα της χάριτος εντός αυτών δεν μειώθηκε επειδή βρέθηκαν προσωρινά εκτός κοινωνίας με τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία δεν μπορεί να υπάρχει Προκαθήμενος, ο οποίος κατέχει ιδιαίτερα προνόμια έναντι των άλλων Προκαθημένων. Κεφαλή της Οικουμενικής Εκκλησίας είναι ο Κύριος Ιησούς Χριστός («Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας» — Κολ. 1.18), και όχι ο Οικουμενικός Πατριάρχης**[23]**. Η ανάμειξη μιας τοπικής Εκκλησίας στις υποθέσεις μιας άλλης Εκκλησίας είναι ανεπίτρεπτη. Το πρωτείο του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως μεταξύ των Προκαθημένων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών είναι πρωτείο τιμής και όχι εξουσίας. Δεν του χορηγεί ιδιαίτερα προνόμια εκτός από εκείνα, τα οποία δύνανται να του αποδοθούν με τη συναίνεση των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, όπως τούτο έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της προπαρασκευής της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, όταν με τη συγκατάθεση των Εκκλησιών οι λειτουργίες του συντονιστή της διαδικασίας ανατέθηκαν στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

Επί του παρόντος, εξαιτίας της προσχωρήσεως του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως σε σχίσμα,

για τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία κατέστη αδύνατο να του αναγνωρίσει αυτό το τιμητικό πρωτείο. Όπως επεσήμανε η Ιερά Σύνοδος στην από 15ης Οκτωβρίου 2018 δήλωσή της, η αποδοχή της κοινωνίας με όσους προσχώρησαν σε σχίσμα, και πολύ περισσότερο με τους αφορισμένους από την Εκκλησία, ισοδυναμεί με προσχώρηση σε σχίσμα και επικρίνεται αυστηρά από τους ιερούς κανόνες της Αγίας Εκκλησίας: «Εἰ δὲ φανείῃ τις τῶν ἐπισκόπων, ἢ πρεσβυτέρων, ἢ διακόνων, ἤ τις τοῦ κανόνος τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν, καὶ τοῦτον ἀκοινώνητον εἶναι, ὡς ἂν συγχέοντα τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας» (2ος κανόνα της Αντιοχείας, πρβλ. 10ο και 11ο κανόνες των Αποστόλων).

Στην από 23ης – 24ης Σεπτεμβρίου 2021 απόφασή της η Ιερά Σύνοδος επεσήμανε ότι «με την υποστήριξη του σχίσματος στην Ουκρανία ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος απώλεσε την εμπιστοσύνη εκατομμυρίων θρησκευομένων» και τόνισε ότι «υπό τις συνθήκες όπου η πλειονότητα των ορθοδόξων χριστιανών του κόσμου δεν έχουν εκκλησιαστική κοινωνία με αυτόν, δεν έχει πλέον το δικαίωμα να τοποθετείται εκ μέρους όλης της οικουμενικής Ορθοδοξίας και να εμφανίζεται ως ηγέτης της»**[24]**.

2. Αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο ρόλο του ανωτάτου εφετείου στην Οικουμενική Εκκλησία

Ωμή παραβίαση της κανονικής τάξεως που διέπει την Ορθόδοξη Εκκλησία αποτελεί η αξίωση επί των δήθεν κανονικών προνομίων «τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ὅπως δέχηται ἐκκλήτους προσφυγάς ἀρχιερέων καί ἄλλων κληρικῶν ἐκ πασῶν τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν»**[25]**. Την αξίωση αυτή η Κωνσταντινούπολη τη θεμελιώνει επί του 9ου ιερού κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου**[26]**, ο οποίος ορίζει ότι ο κληρικός με προσφυγή κατά του της «ἐπαρχίας μητροπολίτου» να απευθύνεται είτε στον «ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον».

Αυτός ο κανόνας, όμως, δεν αφορά όλες τις κατά τόπους Εκκλησίες, αλλά την τοπική Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως και ισχύει μόνον εντός αυτής. Αυτό αναφέρει ο έγκριτος βυζαντινός ερμηνευτής των ιερών κανόνων Ιωάννης Ζωναράς, ο οποίος δείχνει ρητώς ότι «οὐ γάρ πάντων δέ τῶν μητροπολιτῶν πάντως ὁ Κωνσταντινουπόλεως καθιεῖται δικαστής, ἀλλά τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. Οὐ γάρ δή καί τούς τῆς Συρίας μητροπολίτας, ἤ τούς τῆς Παλαιστίνης, καί Φοινίκης, ἤ τούς τῆς Αἰγύπτου, ἄκοντας ἑλκύσει δικάσασθαι παρ᾽ αὐτῷ. ἀλλ᾽ οἱ μέν τῆς Συρίας, τῷ τῆς Ἀντιοχείας ὑπόκεινται φόρῳ, οἱ δέ τῆς Παλαιστίνης, τῷ τοῦ Ἱεροσολύμων, οἱ δέ τῆς Αἰγύπτου, παρά τῷ Ἀλεξανδρείας δικάσονται, παρ᾽ ᾧ καί χειροτονοῦνται, καί οἷς περ ὑπόκεινται»**[27]**.

Ο Όσιος Νικόδημος ο Αγιορείτης στο «Πηδάλιο», το οποίο είναι μια έγκριτη πηγή του εκκλησιαστικού κανονικού δικαίου της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως επίσης επισημαίνει, «ὅτι μέν γάρ ὁ Κωνσταντινουπόλεως οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἐνεργεῖν εἰς τάς Διοικήσεις καί ἐνορίας τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν, οὔτε εἰς αὐτόν ἐδόθη ἀπό τόν Κανόνα τοῦτον ἡ ἔκκλητος ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ». Παραθέτοντας ολόκληρη σειρά επιχειρημάτων υπέρ αυτής της ερμηνείας, ο Όσιος συμπεραίνει: «Ἤδη δε…ὁ Κωνσταντινουπόλεώς ἐστι Κριτής πρῶτος καί μόνος καί ἔσχατος τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ Μητροπολιτῶν, οὐ μήν δέ καί τῶν ὑποκειμένων τοῖς λοιποῖς Πατριάρχαις»**[28]**.

Σε διάφορες εποχές καταγράφηκαν περιπτώσεις προσφυγής Προκαθημένων άλλων κατά τόπους Εκκλησιών στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως για βοήθεια. Αυτή η πρακτική αντικατοπτρίσθηκε ειδικότερα στην «Ἐγκύκλιο τῆς μιᾶς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξους» (1848), όπου αναφέρεται: «Οἱ Πατριάρχαι τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὰ παραδόξως συμπεσόντα, καὶ δυσδιευθέτητα γράφουσιν εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τὸ εἶναι ἕδραν Αὐτοκρατορικὴν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ Συνοδικὸν Πρεσβεῖον· καὶ εἰ μὲν ἡ ἀδελφικὴ σύμπραξις διορθώσει τὸ διορθωτέον, εὖ ἔχει· εἰ δὲ μὴ, ἀναγγέλλεται τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν κατὰ τὰ καθεστῶτα. Ἀλλ' αὕτη ἡ ἀδελφικὴ συνδρομὴ, ἐν γε τῇ χριστιανικῇ πίστει, οὐ πολεῖται διὰ τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ»**[29]**.

Εν τούτοις, κατά πρώτον, εδώ λόγος γίνεται περί συγκεκριμένων κατά τόπους Εκκλησιών της Αλεξανδρείας, της Αντιοχείας και των Ιεροσολύμων, και όχι γενικότερα περί όλων των Εκκλησιών, οι οποίες κάποτε υπήρξαν και σήμερα υπάρχουν. Κατά δεύτερον, πρόκειται για «τὰ παραδόξως συμπεσόντα καὶ δυσδιευθέτητα», τα οποία παραπέμπονται στην κρίση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως από τους Προκαθημένους εκείνων των Εκκλησιών με δική τους πρωτοβουλία σε περίπτωση που δεν μπορούν μόνοι τους να επιλύσουν εκείνα τα ζητήματα. Κατά τρίτον, στο κείμενο αναφέρεται σαφώς ότι η σύμπραξη της Κωνσταντινουπόλεως στην επίλυση τέτοιων ζητημάτων δεν πρέπει να θίξει την ελευθερία των κατά τόπους Εκκλησιών. Κατά τέταρτον, πουθενά μέσα στο κείμενο δεν γίνεται λόγος ότι ο επιμέρους επίσκοπος ή κληρικός της μιας ή άλλης τοπικής Εκκλησίας, θα μπορούσε να ασκήσει έκκλητο στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως παραμερίζοντας τον οικείο αυτού Προκαθήμενο ή την ανώτατη συνοδική Αρχή της οικείας αυτού Εκκλησίας. Η πρακτική στα «παραδόξως συμπεσόντα καὶ δυσδιευθέτητα» οφείλεται στο «εἶναι ἕδρα Αὐτοκρατορικὴν» η Πόλη, κάτι που όπως είναι άριστα γνωστό δεν είναι πλέον. Είναι προφανές ότι οι σχετικές αρμοδιότητες του θρόνου Κωνσταντινουπόλεως δεν μπορούσαν να επεκταθούν πέραν των εδαφών, τα οποία είχαν υπό την εξουσία τους οι εν λόγω αυτοκράτορες: το 1848 τέτοιος αυτοκράτορας ήταν ο σουλτάνος και επομένως εν προκειμένω λόγος θα μπορούσε να γίνει μόνον για τις κατά τόπους Εκκλησίες, οι οποίες ευρίσκονταν εντός των ορίων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Στη νεότερη ιστορία υπήρξαν περιστατικά, όπου με δική της πρωτοβουλία η μια ή η άλλη τοπική Εκκλησία στο πρόσωπο του Προκαθημένου ή της Συνόδου αυτής προσέφευγε στην Κωνσταντινούπολη για βοήθεια, εάν δεν μπορούσε να επιλύσει αυτοτελώς το προκύψαν πρόβλημα. Ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως σ' εκείνες τις περιπτώσεις δεν ενεργούσε ως ανώτατο εφετείο, αλλά ως συντονιστής της βοήθειας, που παρεχόταν στη δεινοπαθούσα Εκκλησία εκ μέρους των άλλων κατά τόπους Εκκλησιών.

Παράδειγμα πανορθοδόξου συμπράξεως, που υπήρξε με συντονιστικό ρόλο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, δύναται να θεωρηθεί μια εκ των σταδίων θεραπείας του σχίσματος εντός της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Βουλγαρίας. Το 1998 κατόπιν αιτήματος του Πατριάρχη Βουλγαρίας Μαξίμου ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος προήδρευσε της Αγίας μεγάλης και διευρυμένης Συνόδου, που συνεκλήθη στη Σόφια και στις εργασίες της οποίας, από 30ής Σεπτεμβρίου έως 1 Οκτωβρίου 1998, συμμετείχαν Προκαθήμενοι και εκπρόσωποι δεκατριών κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών. Η Σύνοδος δέχθηκε τη μετάνοια σειράς των εν σχίσματι τελούντων ιεραρχών**[30]** μαζί με κληρικούς, μονάζοντες και λαϊκούς, επανενώνοντάς τους με την κανονική Ορθόδοξη Εκκλησία της Βουλγαρίας**[31]**.

Μετά από πολλά χρόνια ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος προέβαλε αξιώσεις για τη «θεραπεία του ουκρανικού σχίσματος», αλλά δεν ενέργησε καθόλου κατά τρόπο, όπως για τη θεραπεία του στην Εκκλησία της Βουλγαρίας. Εάν σ' εκείνη την περίπτωση η ηγεσία της Εκκλησίας της Βουλγαρίας αποτάθηκε στην Κωνσταντινούπολη, τώρα ούτε οι εκκλησιαστικές Αρχές της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, ούτε οι εκκλησιαστικές Αρχές της αυτοδιοίκητης Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας δεν αποτάθηκαν για την επίλυση του προβλήματος στην Κωνσταντινούπολη. Υπέβαλαν αιτήματα στον Πατριάρχη Βαρθολομαίο όμως οι κοσμικές Αρχές της Ουκρανίας και δύο ομάδες σχισματικών, παραμερίζοντας την κανονική Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία. Και η απόφαση της Κωνσταντινουπόλεως περί «ἀποκαταστάσεως εἰς τὸν οἰκεῖον βαθμὸν» του αφορισθέντος από την Εκκλησία μητροπολίτη πρώην Κιέβου Φιλαρέτου Ντενισένκο ελήφθη κατά παραβίαση των εκκλησιαστικών κανόνων.

Είναι απαραίτητο να υπενθυμίσουμε ότι στις 26 Αυγούστου 1992, απαντώντας στην ειδοποίηση για την εκθρόνιση του μητροπολίτη Κιέβου Φιλαρέτου ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος έγραψε στον Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Αλέξιο Β΄: «Η καθ' ἡμάς Ἁγία του Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία ἀναγνωρίζουσα εἰς το ακέραιον τὴν ἐπί τοῦ θέματος ἀποκλειστικήν ἁρμοδιότα τῆς ὑφ' Ὑμᾶς Ἁγιωτάτης Εκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἀποδέχεται τὰ Συνοδικῶς ἀποφασισθέντα περί τοῦ ἐν λόγῳ». Η από 7ης Απριλίου 1997 απάντηση του Πατριάρχη Βαρθολομαίου στον αναθεματισμό του Ντενισένκο αναφέρει: «Λαβόντες γνῶσιν τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως, ἀνεκοινωσάμεθα ταύτην τῇ Ἱεραρχίᾳ τοῦ καθ' ἡμας Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καί προετρεψάμεθα αὐτήν ὅπως οὐδεμίαν ἐκκλησιαστικήν κοινωνίαν ἔχη τοὐντεῦθεν μετά τῶν

εἰρημένων». Συνεπώς, εάν ακόμη ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως είχε δικαίωμα αποδοχής εκκλήτου από άλλες κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες, τότε και σ' αυτήν την περίπτωση σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες**[32]** ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως δεν θα μπορούσε εκ νέου να αποδεχθεί έκκλητο από τον πρώην μητροπολίτη Φιλάρετο Ντενισένκο, αφού αναγνώρισε ήδη «εἰς το ακέραιον τὴν ἐπί τοῦ θέματος ἀποκλειστικήν ἁρμοδιότητα» της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και εξέφρασε συμφωνία με την απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας αυτής χωρίς να εισηγηθεί οιαδήποτε πρόταση για την αναθεώρησή της. Άλλωστε, οιονδήποτε έκκλητο εκ μέρους του μητροπολίτη πρώην Κιέβου Φιλαρέτου, ήταν προφανώς άκυρο, ήδη επειδή εκείνος, όντας καταδικασμένος, δεν έπαυσε να τελεί ακολουθίες και χειροτονίες, και κατ' αυτόν τον τρόπο απώλεσε, σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες**[33]** το δικαίωμα για την επανεκδίκαση της υποθέσεώς του.

Η μονομερής, άνευ δίκης και εκδίκασης της υποθέσεως στην ουσία της, που επιχείρησε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, «ἀποκατάστασις εἰς τὸν οἰκεῖον βαθμὸν» του πρώην μηροπολίτη Φιλαρέτου Ντενισένκο είναι άκυρη υπό το φως των ιερών κανόνων και ειδικότερα του 15ου της Αντιοχείας, του 105ου (118) κανόνα της Καρθαγένης και της Επιστολής της Συνόδου της Καρθαγένης προς τον Πάπα Κελεστίνο**[34]**.

Οι κινήσεις, που επιχειρήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη τον Οκτώβριο του 2018, είναι αδύνατο να χαρακτηρισθούν εφετείο έστω και τυπικά: δεν υπήρξε όχι μόνον η εξέταση των εκκλησιαστικών δικαστικών αποφάσεων, που είχαν ληφθεί έναντι του Φιλαρέτου Ντενισένκο και του Μακαρίου Μαλέτιτς, αλλά ούτε και στοιχειώδης ανάγνωση των βιογραφικών σημειωμάτων εκείνων των προσώπων. Έτσι, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος έγραψε για τις εκκλήτους προσφυγές από τους «ποτε Κιέβου κυρίου Φιλαρέτου καὶ τὴν τοιαύτην τοῦ ποτε Λβίβ κυρίου Μακαρίου»**[35]**, παρόλο που τη στιγμή που προσχώρησε στο σχίσμα ο Νικόλαος Μαλέβιτς ήταν έγγαμος πρωτοπρεσβύτερος.

Επιδιώκοντας να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής των κατά φαντασίαν δικαιωμάτων του και να δημιουργήσει νέα προηγούμενα, η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στις 17 Φεβρουαρίου 2023 «ήρε» τις κατά τον δέοντα τρόπο εγκριθείσες αποφάσεις του εκκλησιαστικού δικαστηρίου της επαρχίας Βίλνιους για την επιβολή ποινής από ιεροσύνης καθαιρέσεως πέντε κληρικών για όσα κανονικά παραπτώματα διέπραξαν και ακολουθώντας τη σύσταση του Πατριάρχη Βαρθολομαίου τους «ἀποκατέστησε» «εἰς τόν ὅν ἔφερον ἐκκλησιαστικόν βαθμόν». Παραλλήλως, παρά τις διαβεβαιώσεις για την «ἐνδελεχῆ μελέτην τῶν ὑπό κρίσιν περιπτώσεων», η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως δεν διέθετε τους δικαστικούς φακέλους και βασίστηκε αποκλειστικά επί των προσωπικών δηλώσεων των προειρημένων κληρικών, οι οποίες αντικατόπτριζαν μονομερώς τις απόψεις και τα συμφέροντά τους**[36]**. Στις 27 Ιουνίου 2023 κατά παρόμοιο τρόπο, άνευ εξετάσεως του δικαστικού υλικού, βάσει προσωπικού αιτήματος «ἀπεκατεστάθη» στον οικείο αυτού βαθμό κληρικός της εκκλησιαστικής επαρχίας Μόσχας, παρόλο

που δεν είχε ολοκληρωθεί η διαδικασία της καθαιρέσεως αυτού, που ξεκίνησε το επαρχιακό εκκλησιαστικό δικαστήριο (δεν είχε ακολουθήσει η έγκριση της ετυμηγορίας από τον Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών τη στιγμή της εξετάσεως του ζητήματος στην Κωνσταντινούπολη)**[37]**.

Διευρύνοντας την παράνομη δραστηριότητά της η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στις 25-26 Απριλίου 2023 εξέτασε τις εκκλήτους προσφυγές δύο κληρικών της Ορθοδόξου Εκκλησίας στην Αμερική, στους οποίους είχε επιβληθεί επιτίμιο από το εκκλησιαστικό δικαστήριο της τοπικής αυτών Εκκλησίας, για κανονικά παραπτώματα, που διέπραξαν.

Δημιουργείται η άκρως επικίνδυνη κατάσταση, όπου οποιοσδήποτε κληρικός, ο οποίος αθέτησε τους ιερούς κανόνες και καθαιρέθηκε από την οικεία αυτού τοπική Εκκλησία, μπορεί να ασκήσει έκκλητο προσφυγή στην Κωνσταντινούπολη και να «ἀποκατασταθῇ εἰς οἰκεῖον αὐτοῦ βαθμὸν». Πολύ περισσότερο, από παρόμοιους κληρικούς μπορεί να συσταθεί δομή του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο κανονικό έδαφος άλλης τοπικής Εκκλησίας.

3. Η «ἀποκατάστασις εἰς οἰκεῖον βαθμόν» των σχισματικών, οι οποίοι δεν διέθεταν κανονική χειροτονία ή καθαιρέθηκαν από ιεροσύνης εξαιτίας της προσχωρήσεως σε σχίσμα

Αδιαμφισβήτητη αθέτηση των ιερών κανόνων και αποστασία από την μακραίωνη εκκλησιαστική πρακτική αποτελεί η «ἀποκατάστασις εἰς οἰκεῖον βαθμὸν» των Ουκρανών σχισματικών από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Με την από 11^{ης} Οκτωβρίου 2018 απόφαση της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως «ιεράρχες» και «κληρικοί» των δύο σχισματικών δομών στην Ουκρανία, δηλαδή της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας του Πατριαρχείου Κιέβου και της Ουκρανικής Ορθοδόξου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας έγιναν δεκτοί σε εκκλησιαστική κοινωνία «εἰς οἰκεῖον αὐτῶν βαθμὸν», χωρίς να εξετασθούν οι περιστάσεις της καταδίκης τους και το εάν διαθέτουν χειροτονία.

Αυτή η απόφαση ελήφθη παρά το γεγονός ότι οι σχισματικοί δεν μετανόησαν και δεν επανενώθηκαν με την Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία, από την οποία εξέπεσαν και την οποία εχθρεύονται μέχρι

σήμερα. Κατ' αυτόν τον τρόπο καταπατήθηκε ο μείζων όρος της αποδοχής των σχισματικών: η μετάνοια και η επανένωση αυτών με την Εκκλησία, από την οποία είχαν αποσχισθεί. Εν τω μεταξύ, ακριβώς με αυτόν τον όρο η Αγία Εκκλησία θεράπευε τα σχίσματα τόσο στην αρχαιότητα, όσο και κατά τη νεότερη εποχή, όπως επιβεβαιώνεται από πολλά παραδείγματα.

Ειδικότερα δε, η εξέταση του προβλήματος του Μελιτιανού σχίσματος έγινε με την απευθείας σύμπραξη της Εκκλησίας της Αλεξανδρείας, εντός της οποίας προέκυψε και η οποία έπασχε από αυτό. Ο επίσκοπος Αλεξανδρείας Αλέξανδρος, όπως αναφέρεται στις συνοδικές πράξεις, «ήταν ο πρωτεργάτης και κεντρικός μέτοχος όλων όσα έγιναν στη Σύνοδο». Είναι χαρακτηριστικό ότι οι επίσκοποι, οι οποίοι είχαν χειροτονηθεί εν σχίσματι τελούντες, επανερχόμενοι στην Εκκλησία, θα έπρεπε να επιβεβαιωθούν με πλέον «μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ» και τέθηκαν σε υποταγή στους κανονικούς επισκόπους κατά τόπους. Τους συνεστήθη «να μην πράξουν απολύτως τίποτε άνευ της συγκατάθεσης των επισκόπων της Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας, των υπό τον [επίσκοπο Αλεξανδρείας] Αλέξανδρο».

Κατά τρόπο παρόμοιο η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος αποφάσισε περί του Νοβατιανού σχίσματος. Σύμφωνα με τον 8ο κανόνα αυτής οι Νοβατιανοί επίσκοποι θα έπρεπε «να ομολογήσουν γραπτώς» ότι θα ακολουθούσουν κατά πάντα τις διατάξεις της Καθολικής Εκκλησίας. Στη συνέχεια, μετά την τέλεση επ' αυτών χειροθεσίας (ὥστε χειροθετουμένους αὐτούς), επανενώθηκαν με την Εκκλησία και ακριβώς όπως και οι Μελιτιανοί τέθηκαν σε θέση υποταγής έναντι των επιχωρίων κανονικών επισκόπων.

Η Ζ΄ Οικουμενική Σύνοδος, η οποία επιλαμβανόταν του ζητήματος της αποδοχής στην Εκκλησία των εικονομάχων επισκόπων, τους ζήτησε γραπτή μετάνοια, το οποίο και έγινε. Παραλλήλως, η υπόθεση του κάθε εικονομάχου επισκόπου εξετάσθηκε από τους πατέρες της Συνόδου ξεχωριστά, όπως αναφέρεται στις συνοδικές πράξεις, και οι επίσκοποι, οι οποίοι ήταν οι πλέον ένθερμοι εικονομάχοι, όπως λ.χ. ο μητροπολίτης Νεοκαισαρείας Γρηγόριος, ανακρίθηκαν με ιδιαίτερη επιμέλεια και κλήθηκαν σε συνεδρίες της Συνόδου κατ' επανάληψιν.

Στη νεότερη εκκλησιαστική ιστορία η ίδια αρχή εφαρμόσθηκε στη Σύναξη Προκαθημένων και αντιπροσώπων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών το 1998 στη Σόφια: οι σχισματικοί επίσκοποι έγιναν δεκτοί σε κοινωνία μόνον αφού είχαν μετανοήσει και δηλώσει προθυμία να επανενωθούν με την κανονική Ορθόδοξη Εκκλησία της Βουλγαρίας.

Οι σχισματικοί στην Ουκρανία δεν μετανόησαν και δεν επανενώθηκαν με την Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία και τον Προκαθήμενό της Μακαριώτατο μητροπολίτη Κιέβου και πάσης Ουκρανίας Ονούφριο. Η απόφαση της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως περί αποδοχής εκείνων των ανθρώπων στην εκκλησιαστική κοινωνία αποδεικνύει την αποστασία από την

μακραίωνη πρακτική, που έχει βαθιές ρίζες στην ορθόδοξη δογματική διδασκαλία. Η αποστασία αυτή με τη σειρά της οδηγεί σε αλλοιώσεις ως προς την κατανόηση της φύσεως και της διαρθρώσεως της ίδιας της Εκκλησίας.

Η βαρύτητα της αντικανονικής πράξεως του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επιδεινώνεται με το ότι όλοι ανεξαιρέτως οι σχισματικοί «επίσκοποι» και «κληρικοί» της σειράς «ἀπεκατεστάθησαν» στον βαθμό τους με αυθαίρετη απόφαση της Συνόδου αυτού, χωρίς να εξετασθεί η αποστολική διαδοχή των χειροτονιών τους. Εν τω μεταξύ σε πολλές περιπτώσεις οι χειροτονίες των Ουκρανών σχισματικών ακόμη και κατ' άκραν οικονομίαν δεν μπορούν να αναγνωρισθούν ως έγκυρες.

Η ιεραρχία της λεγόμενης «Ουκρανικής Ορθοδόξου Αυτοκεφάλου Εκκλησίας» (ΟΟΑΕ) ιδρύθηκε από τον πρώην διάκονο της εκκλησιαστικής επαρχίας Τούλας Βίκτωρα Τσεκάλιν (καθαιρέθηκε από ιεροσύνης το 1983) και τον επίσκοπο πρώην Ζιτόμιρ και Όβρουτς Ιωάννη Μποντναρτσούκ (καθαιρέθηκε από αρχιεροσύνης το 1989), οι οποίοι το 1990 «χειροτόνησαν» τους πρώτους επισκόπους της ΟΟΑΕ. Ταυτοχρόνως, ο Βίκτωρ Τσεκάλιν εμφάνιζε τον εαυτό του ως «επίσκοπο Γιάσναγια Πολιάνα Βικέντιο», ουδέποτε και πουθενά (ακόμη και σε μη κανονικές κοινότητες) δεν «χειροτονήθηκε» ούτε επίσκοπος, αλλά ούτε και απλώς πρεσβύτερος.

Η κεντρική μερίδα της εν ενεργεία «ιεραρχίας» της ΟΟΑΕ, που συγκρότησε τη λεγόμενη «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας», έλκει τη διαδοχή των «χειροτονιών» τους από τα ως άνω δύο πρόσωπα. Ειδικότερα δε, ο «μητροπολίτης Γαλικίας» Ανδρέας Αμπραμτσούκ, ο οποίος συλλειτούργησε με τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο στον ιερό καθεδρικό ναό του Αγίου Γεωργίου στις 6 Ιανουαρίου 2021, «χειροτονήθηκε» με τη συμμετοχή του Β. Τσεκάλιν. Από την «ιεραρχία» του Τσεκάλιν έλαβε την εις επίσκοπο «χειροτονία» του και ο πρώην επικεφαλής της ΟΟΑΕ Μακάριος Μαλέτιτς, ο οποίος αυτοαποκαλείτο «μητροπολίτης Κιέβου και πάσης Ουκρανίας».

Η λεγόμενη «Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία του Πατριαρχείου Κιέβου» (ΟΟΕΠΚ) δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της μεταπηδήσεως στις 25 Ιουνίου 1992 στην ΟΟΑΕ του μητροπολίτη πρώην Κιέβου Φιλαρέτου Ντενισένκο, ο οποίος δύο εβδομάδες πριν είχε καθαιρεθεί από αρχιεροσύνης από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας εξαιτίας σειράς κατηγοριών, ενώ νωρίτερα είχε τεθεί σε αργία από κάθε ιεροπραξία από την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας στις 27-28 Μαΐου 1992.

Αφού προσχώρησε στη σχισματική ΟΟΑΕ ο καθαιρεθείς μητροπολίτης Φιλάρετος επί μακρό χρονικό διάστημα συλλειτουργούσε με τους ιεράρχες «κοπής» Τσεκάλιν, δηλαδή, με όσους ουδέποτε δεν διέθεταν την εις επίσκοπο χειροτονία. Παρά τις προσπάθειες του πρώην μητροπολίτη Φιλαρέτου να «αναχειροτονήσει» κρυφά τους ιεράρχες της ΟΟΑΕ με τη σύμπραξη του βοηθού του επισκόπου Ιακώβου Παντσούκ και του πρώην Λεωπόλεως Ανδρέα Γκοράκ, οι οποίοι επίσης είχαν

καθαιρεθεί της ιεροσύνης, μερίδα ιεραρχών εκείνης της δομής αρνήθηκε την «αναχειροτονία». Μετά τη διαίρεση του ουκρανικού σχίσματος το 1993 σε δύο αντικανονικές δομές η «ιεραρχία» του Τσεκάλιν στην ΟΟΑΕ επανειλημμένως μεταπηδούσε στην Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία του Πατριαρχείου Κιέβου και επανερχόταν στην ΟΟΑΕ, συμμετέχοντας κατ' επανάληψιν σε εις επίσκοπο «χειροτονίες». Ως εκ τούτου, ακόμη και τα τυπικά γνωρίσματα της αποστολικής διαδοχής στις «χειροτονίες» της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας του Πατριαρχείου Κιέβου δεν μπορούν να αναγνωρισθούν χωρίς ενδελεχή μελέτη.

Οι περιστάσεις της νομιμοποίησης του ουκρανικού σχίσματος επιβεβαιώνουν ότι δεν διενεργήθηκε καμία απολύτως μελέτη των χειροτονιών των Ουκρανών σχισματικών από το Φανάρι. Τούτο επιβεβαιώνεται και από την ως άνω «ἀποκατάστασιν» του επικεφαλής της ΟΟΑΕ Μακαρίου Μαλέτιτς ως «πρώην μητροπολίτου Λβιφ», παρόλο που δεν καθαιρέθηκε ποτέ και από κανένα, ούτε θα μπορούσε να καθαιρεθεί για τον απλούστατο λόγο, διότι εντάχθηκε στην ΟΟΑΕ ως πρωθιερέας (καθαιρέθηκε αργότερα από ιεροσύνης), ενώ εις επίσκοπο «χειροτονία» και τον τίτλο του «επισκόπου Λβιφ» τον έλαβε πλέον εν σχίσματι τελών. Πολύ περισσότερο, ως αποτέλεσμα της αυτομάτου αποδοχής «εἰς οἰκεῖον αὐτῶν βαθμὸ» όλων των προσώπων, τα οποία συγκροτούσαν εκείνη τη στιγμή τις αντικανονικές ΟΟΑΕ και ΟΟΕΠΚ, η Κωνσταντινούπολη αναγνώρισε τον τίτλο «μητροπολίτη Χερσώνος» του διαβιούντος στο Παρίσι Μιχαήλ Λιαρός**[38]**, ο οποίος αναδείχθηκε «ιεράρχης» της λεγόμενης «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας». Εν τω μεταξύ η διαδοχή της εις επίσκοπο «χειροτονίας» αυτού του προσώπου ανάγεται στους Έλληνες σχισματικούς παλαιοημερολογίτες.

Οι παράνομες ενέργειες του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως για την «ἀποκατάστασιν εἰς οἰκεῖον βαθμὸν» προσώπων, τα οποία ουδέποτε διέθεταν αυτόν τον βαθμό, αποτιμήθηκαν δεόντως και ιεροκανονικά από σειρά κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες. Κατά τις δηλώσεις του Αγιωτάτου Πατριάρχη Σερβίας Πορφυρίου, «η Εκκλησία είναι Εκκλησία, και η αθέμιτη παρασυναγωγή μπορεί να γίνει Εκκλησία μόνον με τη μετάνοια και την κανονική διαδικασία, αλλά όχι με μονοκονδυλιά οποιουδήποτε»**[39]**. «Οι αποστατήσαντες από την Εκκλησία και ταυτοχρόνως από ιεροσύνης καθαιρεθέντες δεν μπορούν να αποτελούν υγιή εκκλησιαστικό οργανισμό»**[40]**, δήλωσε η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Πολωνίας.

Όπως δικαίως επισημαίνει ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος στο από 21ης Μαρτίου 2019 Γράμμα προς τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίο, «ἡ διόρθωσις τοῦ Σχίσματος τῶν Μελιτιανῶν και ἡ κατ' οἰκονομίαν ἔνταξις τῶν ἀκύρως ὑπὸ τοῦ Μελιτίου χειροτονηθέντων περιελάμβανεν τὰς ἑξῆς φάσεις: α) μετάνοιαν, β) ἐπίθεσιν χειρὸς ὑπὸ κανονικοῦ Ἐπισκόπου – τοῦ ἐλαχίστου ἀναγκαίου διὰ τὴν ἐπισφράγισιν τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς, γ) εὐχὴν καὶ δ) τελικῶς τὴν εἰρήνευσιν. Πρόκειται περὶ ἀρχῆς ἰσχυούσης δι' ἁπάσας τὰς περιπτώσεις ἐπανεντάξεως σχισματικῶν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν…». Επίσης, άτοπη είναι η σύγκριση του

Ουκρανικού σχίσματος με τη διαίρεση που έλαβε χώρα μεταξύ της Υπερορίου Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας και της Εκκλησίας εντός Πατρίδας, η οποία υπερκεράστηκε το 2007. Οι ιεράρχες της Υπερορίου Ρωσικής Εκκλησίας ουδέποτε καθαιρέθηκαν από αρχιεροσύνης και όπως δικαίως γράφει ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος στο προαναφερθέν Γράμμα, «δεν ὑπῆρξαν ἀφορισμοὶ οὔτε ἀναθεματισμοὶ καὶ ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ δέν ἠμφισβητήθη», πράγμα που επιβεβαιώνεται από πολλαπλά περιστατικά συλλειτουργίας ιεραρχών πολλών κατά τόπους Εκκλησιών, με ιεράρχες της Υπερορίου Ρωσικής Εκκλησίας, της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως μηδέ εξαιρουμένης.

Είναι δέον επίσης να αναφερθεί η επιχειρηματολογία τής από 15ης Νοεμβρίου 2022 ανακοινώσεως της Αρχιγραμματείας της Ιεράς Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Αλβανίας, όπου τίθεται το ζήτημα του έγκυρου της χειροτονίας του σημερινού «προκαθημένου» της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας από τον αφορισθέντα από την Εκκλησία πρώην μητροπολίτη Φιλάρετο Ντενισένκο: «ὅταν ὁ χειροτονῶν εἶναι ἀποκομμένος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, καθηρημένος, ἀναθεματισμένος καὶ ἀφορισμένος, καθίσταται ἀνενεργὸς, δέν μεταδίδει καμία χάρη, (ὅπως μία ἠλεκτρικὴ συσκευὴ δέν μεταδίδει καμία ἐνέργεια, ὅταν εἶναι ἀποκομμένη ἀπὸ τήν πηγὴ τοῦ ρεύματος). Οὔτε βεβαΐως τὸ μηδέποτε γενόμενον καθίσταται γεγενημένον, ὑπαρκτὸν καὶ ἔγκυρον διὰ ἁπλῆς διοικητικῆς ἀποφάσεως. Ἐδὼ ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ ἀνησυχία γιὰ τήν ἐγκυρότητα τῆς χειροτονίας τοῦ Ἐπιφανίου ἀπὸ τόν Φιλάρετο».

Είναι απαραίτητο να αναγνωρισθεί ότι οι «ιεράρχες» της λεγόμενης «Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ουκρανίας», που δημιουργήθηκε με απόφαση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου από τις δύο προϋφιστάμενες μη κανονικές δομές της ΟΟΑΕ και ΟΑΕΠΚ, δεν διαθέτουν την κανονική χειροτονία και επομένως δεν είναι επίσκοποι. Οποιοσδήποτε ιεράρχης της κανονικής Εκκλησίας, ο οποίος προχωρεί σε συλλείτουργο με αυτούς, μέσα από αυτό το συλλείτουργο, συμφώνως προς τους εκκλησιαστικούς κανόνες (9ο της Καρθαγένης, 2ο και 4ο της Αντιοχείας, 11ο και 12ο Αποστολικό), ο ίδιος προσχωρεί στο σχίσμα και υπόκειται σε αφορισμό. Μη έχοντας ούτε δικαίωμα, αλλά ούτε και επιθυμία να δέχεται σε ευχαριστιακή κοινωνία τέτοιου είδους «ιεράρχες» μετά την αναγνώρισή τους από την Κωνσταντινούπολη η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία στην από 15ης Οκτωβρίου 2018 συνεδρία της Ιεράς Συνόδου αναγκάσθηκε να διαπιστώσει την αδυναμία ευχαριστιακής κοινωνίας με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως έως ότου ανακαλέσει τις αντικανονικές αποφάσεις του. Με μεταγενέστερες συνοδικές αποφάσεις**[41]** η αδυναμία της ευχαριστιακής κοινωνίας επεκτάθηκε επίσης και σ' εκείνους τους Προκαθημένους και ιεράρχες των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, οι οποίοι θα αναγνωρίσουν τη νομιμοποίηση του Ουκρανικού σχίσματος και θα προχωρήσουν σε συλλείτουργο με πρόσωπα, τα οποία δεν διαθέτουν κανονική χειροτονία.

Πιστή στο πνεύμα και το γράμμα των ιερών κανόνων η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία και εφεξής θα

ακολουθεί αυστηρά εκείνες τις ιεροκανονικές διατάξεις, οι οποίες απαγορεύουν το συλλείτουργο με τους σχισματικούς και τους αυτοχειροτόνητους. Οποιαδήποτε αποστασία από αυτούς τους κανόνες αναποφεύκτως οδηγεί στη διατάραξη της διεκκλησιαστικής ειρήνης και την επιδείνωση του σχίσματος.

4. Αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί της αποδοχής κληρικών άνευ απολυτηρίου

Ένας άλλος νεωτερισμός του Προκαθημένου Κωνσταντινουπόλεως ήταν η δήλωσή του περί του δικαιώματος, που δήθεν έχει να αποδέχεται κληρικούς οιωνδήποτε τοπικών Εκκλησιών άνευ απολυτηρίου από τους οικείους αυτών ιεραρχών. Με επίκληση δήθεν των περί του Θρόνου αυτού «παραδεδομένων» να ενεργεί ακριβώς κατ' αυτόν τον τρόπο ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος «ἐδέχθη… ὑπό τό σεπτόν ὠμοφόριον Αὐτοῦ» τους πέντε πρώην κληρικούς της εκκλησιαστικής επαρχίας Βίλνιους**[42]** τον Φεβρουάριο και τους δύο κληρικούς της Εξαρχίας Λευκορωσίας τον Απρίλιο, καθώς επίσης και τον *ἐπανενεχθέντα* «εἰς τόν ὄν ἔφερεν ἱερατικόν βαθμόν» κληρικό της εκκλησιαστικής επαρχίας Μόσχας της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας τον Ιούνιο του 2023.

Η μετάβαση κληρικών από μια δικαιοδοσία σε άλλη χωρίς την έγκριση των εκκλησιαστικών Αρχών με τη μορφή του απολυτηρίου γράμματος αποτελεί κανονικό παράπτωμα, τόσο εκ μέρους του κληρικού, όσο και εκ μέρους του δεχθέντος αυτόν επισκόπου. Αυτά αναφέρονται ρητώς σε σειρά ιερών κανόνων**[43]**. Υπό το φως αυτών των κανόνων οι ενέργειες του Πατριάρχη Βαρθολομαίου αποτελούν πράξεις αθετήσεως των ιεροκανονικών θεμελίων του εκκλησιαστικού πολιτεύματος.

Δικαιολογώντας τις ενέργειές του ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος δεν επικαλείται κάποιο ιερό κανόνα, αλλά μόνον την ερμηνεία του 17^{ου} και 18^{ου} κανόνα της Πενθέκτης και του 10^{ου} κανόνα της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου (που απαγορεύει την αποδοχή κληρικών άνευ απολυτηρίων) από τον Θεόδωρο Βαλσαμώνα. Σχολιάζοντας το περιεχόμενο του 10^{ου} κανόνα της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου ο Βαλσαμών έγραφε: «Διάφοροι κανόνες κωλύουσι τοὺς κληρικοὺς καταλιμπάνειν τὰς παροικίας, ἐν αἷς ἐκληρώθησαν καὶ μεταβαίνειν εἰς ἑτέρας. Ἀκολούθως οὖν τούτοις καὶ ὁ παρὼν κανὼν διορίζεται, μηδένα κληρικὸν χωρὶς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἤτοι δίχα συστατικῆς καὶ ἀπολυτικῆς γραφῆς αὐτοῦ, ἢ ὁρισμοῦ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὁπουδήποτε δέχεσθαι, ἤτοι λειτουργεῖν εἰς οἱανδήποτε ἐκκλησίαν…Ἀπὸ δὲ τοῦ παρόντος κανόνος σημείωσαι ἐν ῥητῷ, ὅτι μόνῳ τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐφεῖται κληρικοῦς ἀλλοτρίους δέχεσθαι, καὶ δίχα ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ χειροτονήσαντος αὐτοὺς, ἐὰν τέως οὗτοι γραφὰς ἐπιφέρωνται, συνιστώσας ὅτι ἐχειροτονήθησαν, ἢ ἐκληρώθησαν˙ ὅθεν καὶ ἐνδυνάμως, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐκχωρήσει ὁ κατὰ καιροὺς

ἁγιώτατος πατριάρχης, καὶ ὁ χαρτοφύλαξ αὐτοῦ, ἀλλοτρίῳ κληρικῷ ἱερουργεῖν ἐν τῇ βασιλιευούσῃ τῶν πόλεων, καὶ δίχα ἀπολυτικῆς γραφῆς τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν»**[44]**.

Ο Βαλσαμών σε αυτή την ερμηνεία πράγματι κάνει εξαίρεση από την γενική τάξη για τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως. Παρόμοια εξαίρεση στις ερμηνείες τόσο αυτού, αλλά και άλλων κανόνων, που ασχολούνται με το θέμα της μετακινήσεως κληρικών, δεν υπάρχει σε άλλους έγκριτους κανονολόγους: Ζωναρά, Αριστηνό και Άγιο Νικόδημο Μίλας. Το μόνο κατανοητό κριτήριο εξαιρέσεως του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως και αποδόσεως σε αυτό ιδιαίτερου προνομίου μπορούσε να είναι η ιδιότητα της πρωτεύουσας, της «βασιλευούσης», η οποία επομένως ήταν πόλος έλξεως για κληρικούς, οι οποίοι αυτοβούλως εγκατέλειπαν τους επισκόπους τους, ένα καθεστώς, το οποίο η πόλη αυτή έχει προ πολλού απωλέσει. Εντούτοις, προκύπτει το ερώτημα σχετικά με το τι σκεπτόταν ο Βαλσαμών για τα εδαφικά όρια του προαναφερθέντος από τον ίδιο προνομίου. Ο ίδιος ο ερμηνευτής δεν έχει απάντηση σε αυτό το ερώτημα.

Φως στο εν λόγω πρόβλημα ρίχνουν τα σχόλια του Ιωάννη Ζωναρά στον 9ο και 17ο κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου σχετικά με τις εκκλήτους προσφυγές, που διασαφηνίζουν ότι πρόκειται μόνον περί των μητροπολιτών, που υπάγονται στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως**[45]**. Κατ' αναλογία με αυτή την υπόδειξη του Ζωναρά δύναται κανείς να ισχυριστεί ότι και το δικαίωμα του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως να δέχεται κληρικούς άνευ απολυτηρίου, το οποίο επικαλείται ο Βαλσαμών, αφορούσε κατά την εποχή του αποκλειστικά στους κληρικούς του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Πολύ περισσότερο ότι στην ερμηνεία του 17ου κανόνα της Πενθέκτης ο Βαλσαμών ισχυρίζεται ότι το ίδιο προνόμιο ανήκει στον επίσκοπο Καρθαγένης: «Ὑπέξελέ μοι τὸν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν Καρχηδόνος˙ οὗτοι γὰρ μόνοι δύνανται, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀλλοτρίους κληρικοὺς δέχεσθαι παρὰ γνώμην τοῦ χειροτονήσαντος αὐτοὺς»**[46]**. Πράγματι, ο 55ος (66ος) κανόνας της Καρθαγένης απένειμε στον επίσκοπο Καρθαγένης, ως τότε πρώτου της Αφρικής, το προνόμιο να χειροτονεί επίσκοπο στην χηρεύουσα επισκοπή κληρικούς από άλλες αφρικανικές επαρχίες, χωρίς να ζητείται υποχρεωτικά γνώμη εκείνου του επισκόπου, στον οποίο υπαγόταν ο εν λόγω κληρικός. Όμως, καθίσταται απολύτως σαφές ότι αυτό το προνόμιο δεν επεκτεινόταν πέραν των ορίων της Αφρικής. Καθίσταται επομένως αρκετά σαφές: στον Βαλσαμώνα λόγος γινόταν για το ότι ο επίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, κατ' αναλογία με τον επίσκοπο Καρθαγένης, επίσης κατέχει διευρυμένα έναντι των άλλων ιεραρχών δικαιοδοτικά δικαιώματα, αλλά μόνον εντός της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Μολοντούτο πρέπει να ενθυμούμαστε ότι νομοθετική ισχύ στην Εκκλησία έχουν οι ίδιοι οι κανόνες και όχι οι ερμηνείες αυτών, έστω και οι πλέον έγκριτες. Ενώ το απευθείας νόημα των κανόνων, στα οποία αναφέρεται ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος, διαλαμβάνει ακριβώς την απαγόρευση αποδοχής αλλοτρίων κληρικών άνευ απολυτηρίου από τους οικείους αυτών επισκόπους. Γι' αυτό τον λόγο η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία δεν αναγνωρίζει ούτε θα αναγνωρίσει τέτοια ερμηνεία της

ιεροκανονικής παραδόσεως, που θέλει τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως να έχει υπερόρια δικαιώματα και θα ακολουθήσει απαρεγκλίτως την αρχή της δικαιοδοτικής ισότητας των αυτοκεφάλων Εκκλησιών και των Προκαθημένων αυτών ανεξαρτήτως θέσεών τους στα Ιερά Δίπτυχα. Ενώ οι πράξεις αποδοχής από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως στην οικεία αυτού δικαιοδοσία κληρικών από άλλη τοπική Εκκλησία άνευ απολυτηρίων αντιμετωπίζονται από εμάς ως παράπτωμα, το οποίο σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες τιμωρείται με καθαίρεση.

5. Αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί του αποκλειστικού δικαιώματος απονομής αυτοκεφάλου

Ο θεσμός του αυτοκεφάλου διαμορφωνόταν στην Ορθόδοξη Εκκλησία σταδιακά και στη σημερινή του μορφή αποτελεί καρπό μακραίωνης ανάπτυξης.

Στους θρόνους των Ιεροσολύμων, της Ρώμης, της Αλεξανδρείας, της Αντιοχείας, αλλά και της Κωνσταντινουπόλεως ουδείς απένειμε το αυτοκέφαλο: όλες αυτές οι Εκκλησίες αναδείχθηκαν αυτοκέφαλες λόγω των συγκυριών της ιστορικής εξέλιξης της Εκκλησίας κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες.

Την μεταγενέστερη εποχή τα αυτοκέφαλα εμφανίζονταν και καταργούνταν για διαφορετικούς λόγους και δεν υπήρχε μια κοινώς αποδεκτή διαδικασία απονομής ή καταργήσεως του αυτοκεφάλου. Η Οικουμενική Σύνοδος μπορούσε να απονέμει το αυτοκέφαλο. Έτσι, λ.χ. η Ορθόδοξη Εκκλησίας της Κύπρου έλαβε το Αυτοκέφαλό της με απόφαση της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου το 431 μ.Χ.**[47]**

Το αυτοκέφαλο μπορούσε να απονέμει και η Μητέρα Εκκλησία, εκ της δικαιοδοσίας της οποίας προέκυπτε μια νέα ανεξάρτητη τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία. Λ.χ. το αυτοκέφαλο της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας τρεις φορές, το 1219, το 1557 και το 1879, απονεμόταν από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, το οποίο χορηγούσε το αυτοκέφαλο και σε σειρά άλλων κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, οι οποίες προέκυψαν από τη δικαιοδοσία του.

Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία έχει μια υπερχιλιετή ιστορία, που ανάγεται στο 988, όταν η Ρως του Κιέβου βαπτίσθηκε από τον Άγιο Ισαπόστολο Πρίγκιπα Βλαδίμηρο στα ύδατα του Δνείπερου. Κατά τη διάρκεια αρκετών αιώνων η μια μητρόπολη της Ρωσίας με έδρα πρώτα στο Κίεβο, στη συνέχεια στο Βλαντίμιρ και επιτέλους στη Μόσχα, υπαγόταν στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Όμως

το 1448 η Ρωσική Εκκλησία απέκτησε έμπρακτη ανεξαρτησία αφότου στον μητροπολιτικό θρόνο της Μόσχας, άνευ συγκαταθέσεως του Κωνσταντινουπόλεως, εξελέγη ο Άγιος Ιωνάς. Η εν λόγω απόφαση ήταν αναγκαστική για τη Ρωσική Εκκλησία: ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τη στιγμή εκείνη τελούσε σε ουνία με τη Ρώμη και η Ρωσική Εκκλησία απέρριψε κατηγορηματικά την ουνία.

Το αυτοκέφαλο της Ρωσικής Εκκλησίας δεν αναγνωρίσθηκε απευθείας από την Κωνσταντινούπολη και άλλα Πατριαρχεία της Ανατολής. Εν τούτοις το 1589, με τη συμμετοχή του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμία Β΄ ιδρύθηκε το Πατριαρχείο στη Μόσχα και ο Άγιος Ιώβ προήχθη σε Πατριάρχη. Για την ενέργεια αυτή ο Πατριάρχης Ιερεμίας και οι συνοδοί του, καθώς και οι αρχιερείς και οι αρχιμανδρίτες της Ρωσικής Εκκλησίας υπέγραψαν το «Ἱδρυτικόν Γράμμα». Το πατριαρχικό καθεστώς του θρόνου της Μόσχας κατοχυρώθηκε στις Συνόδους των Πατριαρχών της Ανατολής στην Κωνσταντινούπολη το 1590 και το 1593**[48]**.

Αποφάσεις περί απονομής αυτοκεφάλου σε τμήματα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ελήφθησαν κατ' επανάληψιν από την Ιερά Σύνοδο ή Συνόδους της Ιεραρχίας αυτής της Εκκλησίας. Έτσι, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως απένειμε το αυτοκέφαλο καθεστώς στις Εκκλησίες Ελλάδος (1850), Σερβίας (1879), Ρουμανίας (1885) και Αλβανίας (1937), οι οποίες υπάγονταν σε αυτό.

Αυτοκέφαλο εκτός των Συνόδων απένειμαν ιστορικά, όχι μόνον το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, αλλά και άλλες Εκκλησίες. Έτσι, τον 5^{ο} αι. το Πατριαρχείο Αντιοχείας απένειμε το αυτοκέφαλο στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Γεωργίας, ενώ τον 20^{ό} αιώνα το Πατριαρχείο Μόσχας απένειμε το αυτοκέφαλο στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Πολωνίας (1948), την Ορθόδοξη Εκκλησία της Τσεχοσλοβακίας (1951) και στην Ορθόδοξη Εκκλησία στην Αμερική (1970). Το 2022 αυτοκέφαλο από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Σερβίας έλαβε η Μακεδονική Ορθόδοξη Εκκλησία (Αρχιεπισκοπή Αχρίδος).

Ο Αγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρας στην από 24^{ης} Ιουνίου 1970 επιστολή προς τον τοποτηρητή του Πατριαρχικού θρόνου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας μητροπολίτη Κρουτίτσης και Κολόμνας Ποιμένα έγραφε: «Εἰδικοί μέν κανόνες, καθορίζοντες ἐπακριβῶς τά τοῦ αὐτοκεφάλου, ἐλλείπουσιν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ νομοθεσίᾳ... ἡ χορήγησις αὐτοῦ ἀνάγεται εἰς τὴν ἁρμοδιότητα τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἥκιστα δυναμένη, ἵνα θεωρηθῇ δικαίωμα "πάσης Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας"...τῆς τελικῆς οὖν καὶ ὁριστικῆς ἀποφάνσεως ἐπὶ τοῦ αὐτοκεφάλου ἀνηκούσης, κατά τά ἀνωτέρω, τῇ ἁρμοδιότητι τῆς γενικωτέρας, το σύνολον τῶν κατά τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιών, ἀντιπροσωπευούσης Συνόδου, και δή της Οἰκουμενικῆς Συνόδου»**[49]**.

Η κατανόηση της τάξεως απονομής του αυτοκεφάλου ως συνοδικής υποθέσεως «συνόλου της Ἐκκλησίας» τέθηκε ως βάση του σχεδίου κειμένου περί του αυτοκεφάλου και των τρόπων

ανακηρύξεως αυτού, το οποίο εξετάσθηκε στη συνεδρίαση της Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικής Επιτροπής το 1993 και στην Δ΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη του 2009.

Η προβλεπόμενη από τον εν λόγω σχέδιο και προκαταρκτικά συμφωνηθείσα τάξη απονομής αυτοκεφάλου προϋποθέτει: α) συγκατάθεση της τοπικής Συνόδου της κυρίαρχης Εκκλησίας-Μητρός ώστε το τμήμα της να λάβει το αυτοκέφαλο, β) εξασφάλιση από τον Οικουμενικό Πατριάρχη της συναινέσεως όλων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, που εκφράζεται διά της ομοφωνίας των Συνόδων αυτών, γ) βάσει της συγκαταθέσεως της Εκκλησίας-Μητρός και της πανορθοδόξου συναινέσεως επίσημη ανακήρυξη του αυτοκεφάλου με την έκδοση του Τόμου, ο οποίος υπογράφεται από τον Οικουμενικό Πατριάρχη, «συμμαρτυρούντων ἐν αὐτῷ διά τῆς ὑπογραφῆς αὐτῶν τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν ἁγιωτάτων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, πρός τοῦτο προσκαλουμένων ὑπό τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου». Σχετικά με το τελευταίο σημείο δεν συμφωνήθηκε πλήρως μόνον η τάξη υπογραφής του Τόμου, που δεν μείωνε τη σημασία των συμφωνιών που επιτεύχθηκαν επί των λοιπών σημείων.

Στις Συνάξεις Προκαθημένων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών το 2014 και το 2016 η αντιπροσωπεία του Πατριαρχείου Μόσχας παραλλήλως με εκπροσώπους ενίων άλλων αδελφών Εκκλησιών, επέμεινε στην ένταξη του ζητήματος του αυτοκεφάλου στην ημερήσια διάταξη της Συνόδου. Ωστόσο το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ζήτησε από τις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίας να μην παραπεμφθεί το θέμα του αυτοκεφάλου στη Σύνοδο, της οποίας η σύγκληση προγραμματίσθηκε για τον Ιούνιο του 2016. Η Ρωσική Εκκλησία συμφώνησε με την απόσυρση του θέματος αυτού από την ημερήσια διάταξη μόνον αφού ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως στις 24 Ιανουαρίου 2016 κατά τη διάρκεια της Συνάξεως των Προκαθημένων διαβεβαίωσε ότι η Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως δεν είχε πρόθεση να προχωρήσει σε οποιεσδήποτε ενέργειες, που αφορούν στην εκκλησιαστική ζωή στην Ουκρανία, ούτε κατά, αλλά ούτε και μετά την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο.

Τώρα κατέστη προφανές ότι ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ήδη από τότε προετοίμαζε την εισπήδηση στην Ουκρανία, γι' αυτό και απέφυγε να συζητήσει το θέμα του αυτοκεφάλου, επιμένοντας να αποσυρθεί από την ημερήσια διάταξη εξαιτίας δήθεν έλλειψης χρόνου για την λεπτομερειακή επεξεργασία του. Στην πραγματικότητα ο Προκαθήμενος της Κωνσταντινουπόλεως επιθυμούσε να αποποιηθεί όλες τις προκαταρκτικές συμφωνίες, που είχαν επιτευχθεί προηγουμένως σε πανορθόδοξο επίπεδο, εν ονόματι της ψευδούς θεωρίας ότι το δικαίωμα απονομής αυτοκεφάλου ανήκει μόνον και αποκλειστικά στην Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως. Αποτέλεσμα εκείνων των απόψεων κατέστη η έκδοση το 2019 του Τόμου Αυτοκεφαλίας στη λεγόμενη «Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας».

Τα πιστά τέκνα της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας δεν αναγνωρίζουν, ούτε θα αναγνωρίσουν

εκείνα τα αυτοκέφαλα, τα οποία η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως δημιουργεί ή θα δημιουργήσει εφεξής μονομερώς, άνευ συγκατάθεσης των άλλων κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, πολύ περισσότερο, χωρίς την πρωτοβουλία και συγκατάθεση της κυρίαρχης Εκκλησίας. Το θέμα του αυτοκεφάλου χρήζει περαιτέρω συζητήσεως βάσει εκείνων των προκαταρκτικών συμφωνιών, που είχαν επιτευχθεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προπαρασκευής και ειδικότερα στις Επιτροπές και Διασκέψεις του 1993 και του 2009.

6. Η παραβίαση της αρχής της ισότητας των Αυτοκεφάλων Εκκλησιών

από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως

Η Αυτοκέφαλη Ορθόδοξη Εκκλησία, που απολαμβάνει πλήρη αυτοτέλεια ως προς τη διοίκησή της, δεν εξαρτάται από οποιαδήποτε άλλη τοπική Εκκλησία στην διευθέτηση των εσωτερικών ζητημάτων της. Η Οικουμενική Ορθόδοξη Εκκλησία αποτελεί οικογένεια των Αυτοκεφάλων κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών. Στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία μπορούν να υπάγονται αυτόνομες Εκκλησίες και άλλα εκκλησιαστικά μορφώματα, που απολαμβάνουν διαφορετικό βαθμό αυτοδιοίκησης.

Όλες οι κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες ανεξαρτήτως χρόνου και τρόπου αποκτήσεως του αυτοκεφάλου είναι ισότιμες μεταξύ τους. Κατά το συλλείτουργο οι Προκαθήμενοι και εκπρόσωποι των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών κατατάσσονται σύμφωνα με τη σειρά τους στα Ιερά Δίπτυχα. Εντούτοις, η κατώτερη θέση του Προκαθημένου στα Ιερά Δίπτυχα δεν θέτει τη μία ή άλλη Εκκλησία σε θέση υποταγής έναντι της Εκκλησίας, που καταλαμβάνει ανώτερη θέση.

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως επιχειρεί σήμερα να επιβάλει στις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες μια διαφορετική αντίληψη του αυτοκεφάλου. Ισχυρίζεται ότι οιαδήποτε Εκκλησία καθίσταται αυτοκέφαλη αποκλειστικά δυνάμει του Τόμου, που εξέδωσε το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως**[50]**, παρόλο που η ιστορία γνωρίζει και άλλους τρόπους απόκτησης αυτοκεφάλου της μιας ή της άλλης τοπικής Εκκλησίας. Ισχυρίζεται ότι δήθεν μόνον στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ανήκει το δικαίωμα παρασκευής και διανομής του Αγίου Μύρου. Ισχυρίζεται ότι δήθεν μόνον από την Κωνσταντινούπολη μπορεί να γίνεται η αγιοκατάταξη.

Αυτό το καινοφανές εκκλησιολογικό δόγμα εφαρμόσθηκε πλήρως από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως το 2019 κατά την ίδρυση της λεγόμενης «Ορθοδόξου Εκκλησίας της

Ουκρανίας» (ΟΕΟ), ενός αντικανονικού μορφώματος, που συγκροτήθηκε από δύο ομάδες σχισματικών. Με τα ιδρυτικά νομικά κείμενα τον «Πατριαρχικὸ καὶ Συνοδικὸ Τόμο χορηγήσεως αὐτοκεφάλου ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος εἰς τὴν ἐν Οὐκρανίᾳ Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν» (εφεξής: Τόμος) και τον «Καταστατικό Χάρτη τῆς ἐν Οὐκρανίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» (εφεξής: Καταστατικός Χάρτης) καθιερώθηκε ένα είδος ελλειμματικού προτύπου δήθεν αυτοκεφάλου Εκκλησίας, η οποία όμως τελεί σε απευθείας και πάρα πολύ ισχυρά εξάρτηση από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Έτσι, εάν στους Τόμους Αυτοκεφαλίας σειράς τοπικών Ορθοδόξων Εκκλησιών, που εκδόθηκαν παλαιότερα, τονίσθηκε ότι Κεφαλή όλων των Εκκλησιών είναι ο Κύριος Ιησούς Χριστός**[51]**, στον Τόμο της ΟΕΟ αναφέρεται ότι «ἡ ἐν Οὐκρανίᾳ Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία γινώσκει ὡς κεφαλὴν τὸν Ἁγιώτατον Ἀποστολικὸν καὶ Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ Πατριάρχαι καὶ Προκαθήμενοι»**[52]**. Σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη (παρ. 1), η νεοσύστατη «Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία», κατά το καινοφανές δόγμα του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, «εἶναι ἡνωμένη μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ *δι᾽ Αὐτῆς* μετὰ πάσης ἄλλης Ὀρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας». Ο Τόμος προσδιορίζει ότι «ἡ ἐν Οὐκρανία Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία… ἔχει… πρωτίστην ἀποστολὴν» όχι μόνον «τὴν τήρησιν τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Πίστεως ἀδιαλωβήτου», αλλά και «τῆς κανονικῆς ἑνότητος καὶ κοινωνίας μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου».

Συμφώνως προς το ίδιο καινοφανές εκκλησιολογικό δόγμα ο Τόμος απαγορεύει ρητώς στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία «καθιστάναι ἐπισκόπους ἢ πηγνύειν ὑπερόρια θυσιαστήρια», διευκρινίζοντας ότι «τῶν ἤδη ὑφισταμένων ὑπαγομένων τοὐντεῦθεν, κατὰ τὴν τάξιν, τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, τῷ ἔχοντι τὴν κανονικὴν ἁρμοδιότητα ἐπὶ τῆς Διασπορᾶς». Αυτή η θέση επιβεβαιώνεται απευθείας από τον Καταστατικό Χάρτη: «Οἱ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Διασπορᾷ Οὐκρανοὶ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ ποιμαίνονται ἐν τοῖς ἐφ᾽ἑξῆς ὑπὸ τῶν ἐπαρχιούχων Ἀρχιερέων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου» (Κατ. Χαρ. Α. 3). Επιπλέον, ο Τόμος ισχυρίζεται ότι «περιοριζομένης τῷ ὄντι τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς (τῆς Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας - σ.τ.μ.) ἐντὸς τῶν ἐδαφῶν τοῦ οὐκρανικοῦ Κράτους», αλλά ταυτοχρόνως ιδρύει στο ίδιο έδαφος την εξαρχία της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως και τα σταυροπήγια αυτής, τονίζοντας «τῶν δικαιωμάτων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἐπὶ τῆς ἐν Οὐκρανίᾳ Ἐξαρχίας καὶ τῶν Ἱερῶν Σταυροπηγίων σῳζομένων ἀπαραμειώτων». Επιπλέον, ο Καταστατικός Χάρτης προειδοποιεί για αποφυγή οποιασδήποτε παρέμβασης στις υποθέσεις των σταυροπηγίων της Κωνσταντινουπόλεως: «Διὰ τὴν δημιουργίαν καὶ ἐπικύρωσιν τοῦ Ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ Πατριαρχικοῦ Σταυροπηγίου, ἀποφαίνεται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης». Οι επαρχιούχοι αρχιερείς δεν μπορούν να παρεμβαίνουν στη σύσταση των «Πατριαρχικῶν Σταυροπηγίων, ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην».

Και τα δύο κείμενα, ο Τόμος και ο Καταστατικός Χάρτης, αναφέρουν ιδιαιτέρως τις δικαστικές

αρμοδιότητες του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως: «διατηρουμένου προσέτι καὶ τοῦ δικαιώματος πάντων τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν λοιπῶν κληρικῶν ἐκκλήτου προσφυγῆς τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, κατέχοντι τὴν κανονικὴν εὐθύνην τοῦ λαμβάνειν ἀμετακλήτως ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν κρίσεων δι᾽ ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν» (Τόμος)˙ «κληρικὸς παντὸς βαθμοῦ, καταδικασθεὶς τελεσιδίκως ὑπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ Ἀρχῆς εἰς οἱανδήποτε ποινὴν, δύναται ὅπως ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλήτου ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου» (Κατ. Χαρ. Ἔκκλητον).

Κατοχυρώνοντας για το μέλλον αυτές τις προφανώς ανισότιμες σχέσεις των δύο «αυτοκεφάλων» Εκκλησιών, εκ των οποίων αυτοκέφαλη στην πραγματικότητα αναδεικνύεται μόνον μια, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ειδικώς αναφέρει «τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου αὐτῆς, συμφωνοῦντος ἀπαραιτήτως ἐν πᾶσι πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Τόμου», ενώ στον Καταστατικό Χάρτη καταγράφεται η διάταξη ότι: «τοῦ ὁποίου (του Καταστατικού Χάρτη – σ.τ.μ.) καὶ αὐθεντικὸς ἑρμηνευτὴς τυγχάνει μόνον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης».

Η ανισότητα, ακόμη και η απευθείας υποταγή καταγράφονται και σε ορισμένες άλλες διατάξεις του Τόμου και του Καταστατικού Χάρτη. Λόγου χάριν «προκειμένου δὲ περὶ μειζόνων ζητημάτων ἐκκλησιαστικῆς, δογματικῆς καὶ κανονικῆς φύσεως» ο Προκαθήμενος της ΟΕΟ «δέον ὅπως ἀπευθύνηται πρὸς τὸν καθ᾽ ἡμᾶς Ἁγιώτατον Πατριαρχικὸν καὶ Οἰκουμενικὸν Θρόνον, ἐκζητῶν τὴν ἔγκυρον γνώμην καὶ βεβαίαν συναντίληψιν αὐτοῦ» (Τόμος), και σε αυτήν την περίπτωση ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως «παρέχει προθύμως τὴν ἑαυτοῦ σύμπραξιν ἀνακοινῶν τὰ δέοντα πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς ἐν Οὐκρανίᾳ Ἐκκλησίας» (Κατ. Χαρ. Δ΄, γ΄). Το Άγιο Μύρο η ΟΕΟ πρέπει να το λαμβάνει από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Τοιουτοτρόπως, ο Τόμος και ο Καταστατικός Χάρτης, ακολουθώντας τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές του καινοφανούς εκκλησιολογικού δόγματος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, δημιουργούν το νομικό προηγούμενο κατοχυρώσεως της ανισότητας μεταξύ των αυτοκεφάλων κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών και της υποταγής αυτών στη διοικητική εξουσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Τέτοια ανισότητα δικαίως αποτιμάται από πολλούς στην Ορθόδοξη Εκκλησία ως προσέγγιση του παπικού προτύπου εκκλησιαστικής εξουσίας**[53]**, το οποίο ουδέποτε υπήρχε στην Ορθοδοξία.

Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία, πιστή στη μακραίωνη κανονική παράδοση, υπερασπιζόταν και εξακολουθεί να υπερασπίζεται την ισότητα των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών και την ανεξαρτησία της κάθε τοπικής Εκκλησίας από τις άλλες τοπικές Εκκλησίες ως προς την εσωτερική διοίκησή της. Η «κακοποίηση τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τοῦ Αὐτοκεφάλου»**[54]**, η οποία εκφράσθηκε στη χορήγηση του αυτοκεφάλου σε ομάδα Ουκρανών σχισματικών, αποτέλεσε μια εκ των θλιβερών

συνεπειών της αλλοιώσεως της Ιεράς Παραδόσεως, επί της οποίας επί αιώνες ερείδετο η ζωή της Ορθοδόξου Εκκλησίας ως οικογένειας των τοπικών Εκκλησιών, των μη εξαρτημένων η μια από την άλλη ως προς τις υποθέσεις εσωτερικής διοίκησης.

7. Η μονομερής αναθεώρηση από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως πράξεων, που έχουν νομοθεσμική σημασία

Προβάλλοντας αξιώσεις επί των δήθεν υφισταμένων σε αυτό αρμοδιοτήτων στον ορθόδοξο κόσμο το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως δεν διστάζει να αναθεωρήσει μονομερώς ιστορικές πράξεις νομικού χαρακτήρος έναντι των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών και των κανονικών ορίων αυτών. Τέτοιου είδους προσέγγιση έρχεται σε αντίθεση με την ιεροκανονική Παράδοση της Εκκλησίας, αθετώντας ειδικότερα τον 129^{ο} κανόνα της Καρθαγένης**[55]** και τον 17^{ο} κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου**[56]**. Οι ως άνω κανόνες δεν επιτρέπουν ενδεχόμενο αναθεώρησης των καθιερωμένων εκκλησιαστικών ορίων, τα οποία νωρίτερα δεν είχαν αμφισβητηθεί επί μακρό χρονικό διάστημα.

Παράδειγμα των ενεργειών του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, που αθετούν τους εν λόγω εκκλησιαστικούς κανόνες αποτελεί η «ἐπανενεργοποίησις» του από 7^{ης} Ιουλίου 1923 Τόμου**[57]** του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου Δ΄, ο οποίος άνευ γνώσεως και συγκαταθέσεως του Πατριάρχη Πασών των Ρωσσιών Αγίου Τύχωνα υπήγαγε στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως την Αυτόνομη Ορθόδοξη Εκκλησία της Εσθονίας, που ήταν τμήμα του Πατριαρχείου Μόσχας. Μετά την αποκατάσταση το 1944 στην Εσθονία της νόμιμης δικαιοδοσίας του Πατριαρχείου Μόσχας λησμονήθηκε ο Τόμος του 1923. Στις 3 Απριλίου 1978 με Πράξη του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Δημητρίου και της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ο Τόμος κηρύχθηκε «ἄκυρος», ενώ η δράση της Κωνσταντινουπόλεως στην Εσθονία «λήξασα»**[58]**. Ωστόσο, στις 20 Φεβρουαρίου 1996 η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως υπό την προεδρία του Πατριάρχη Βαρθολομαίου αποφάσισε να επανερμηνεύσει αυτή την απόφαση δηλώνοντας ότι δήθεν το 1978 η «Μήτηρ Ἐκκλησία... κήρυξε τὸν Τόμον τοῦ 1923 ἀνενέργητον, δηλονότι μὴ δυνάμενον ἰσχύειν ἐκείνον τὸν χρόνον ἐν τῷ ἐδάφει τῆς Ἐθσονίας, τμήματος οὔσης τότε τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ κατήργησεν ἢ ἠκύρωσεν ταύτην». Τώρα πλέον ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος και η υπ' αυτόν Ιερά Σύνοδος κηρύσσουν «ἐκ νέου ἐνεργὸν τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον τοῦ ἔτους 1923 περὶ τῆς Ὀρθοδόξου Μητροπόλεως Ἐσθονίας»**[59]**.

Ο αντικανονικός επεκτατισμός του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο έδαφος της Εσθονίας οδήγησε το 1996 στην προσωρινή διακοπή ευχαριστιακής κοινωνίας της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Η κοινωνία αποκαταστάθηκε με κοινές αποφάσεις των Ιερών Συνόδων και των Εκκλησιών στις 16 Μαΐου 1996 με τους όρους των Συμφωνιών της Ζυρίχης, οι οποίοι ουδέποτε εφαρμόσθηκαν πλήρως από την πλευρά της Κωνσταντινουπόλεως.

Το 2018 το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως μονομερώς ήρε την ισχύ της υπογραφείσης από τον Αγιώτατο Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιο Δ΄ και την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως Πράξη του 1686, η οποία επιβεβαιώνει την υπαγωγή της μητροπόλεως Κιέβου στο Πατριαρχείο Μόσχας. Όπως επισημάνθηκε στην από 15ης Οκτωβρίου 2018 Δήλωση της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας η Πράξη του 1686 δεν μπορεί να αναθεωρηθεί, άλλωστε «θα ήταν δυνατό να ακυρωθεί οιοδήποτε έγγραφο, που ορίζει το κανονικό έδαφος και τη θέση της Τοπικής Εκκλησίας ανεξαρτήτως αρχαιότητας, αυθεντίας και αναγνωρίσεως αυτού από το σύνολο της Εκκλησίας».

Το Συνοδικό Γράμμα του 1686 και άλλα επί του θέματος αυτού έγγραφα δεν αναφέρονται καθόλου στον προσωρινό χαρακτήρα παραδόσεως της μητροπόλεως Κιέβου στην ευθύνη του Πατριαρχείου Μόσχας, όπως και δεν καθιερώνουν το ενδεχόμενο άρσεως ισχύος αυτής της Πράξεως.

Το αβάσιμο της άρσεως της ισχύος της Πράξεως του 1686 υπογραμμίζεται από το ότι σε πανορθόδοξο επίπεδο για περισσότερο από τρεις αιώνες ουδείς ήγειρε αμφισβητήσεις για το ότι οι ορθόδοξοι της Ουκρανίας αποτελούν ποίμνιο της Ρωσικής και όχι της Κωνσταντινουπολίτιδος Εκκλησίας**[60]**. Επιπλέον, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως αποσιωπά το γεγονός ότι η μητρόπολη Κιέβου του 1686, για την επιστροφή της οποίας κάνει λόγο η Κωνσταντινούπολη, αποτελεί το μικρότερο μόλις τμήμα της σύγχρονης Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, η οποία διαμορφώθηκε περαιτέρω εντός της Αυτοκεφάλου Ρωσικής Εκκλησίας.

Ο 8ος κανόνας της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου**[61]** απαγορεύει στους επισκόπους να επεκτείνουν την εξουσία τους σε αλλότριους εκκλησιαστικούς κλήρους. Με την ίδρυση «σταυροπηγίου» του στο Κίεβο άνευ συνεννοήσεως με τις κανονικές εκκλησιαστικές Αρχές της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως εισπήδησε στα όρια μιας άλλης Εκκλησίας, γεγονός που υπόκειται στην καταδίκη του ως άνω κανόνα.

Το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως εργαλειοποίησε την απειλή άρσεως ισχύος παλαιότερων του αποφάσεων, προκειμένου να ασκήσει πίεση στις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες. Λ.χ. ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίος στο από 4ης Φεβρουαρίου 2012 Γράμμα του προς τον πρώην Προκαθήμενο της Ορθοδόξου Εκκλησίας Τσεχίας και Σλοβακίας Χριστοφόρο απειλούσε

να άρει το αυτοκέφαλο εκείνης της Εκκλησίας**[62]**.

Είναι απαραίτητο να τονίσουμε ιδιαιτέρως ότι οι προσπάθειες του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου να επιβάλει στον ορθόδοξο κόσμο ένα δήθεν ανήκον στον Θρόνο Κωνσταντινουπόλεως δικαίωμα να αίρει μονομερώς μόνον με τη βούλησή του συνοδικές αποφάσεις, όσο παλαιές και να είναι, δεν συνάδει με το κανονικό πολίτευμα της Εκκλησίας και οδηγούν τις διεκκλησιαστικές σχέσεις στην κατάσταση μιας χαοτικής παρανομίας.

8. Αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί του αποκλειστικού δικαιώματος της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας στη Διασπορά

Οι αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί του αποκλειστικού δικαιώματος της εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας σε όλες τις χώρες της Ορθοδόξου Διασποράς διαμορφώθηκαν τη δεκαετία του ’20 του 20^{ού} αι. Παλαιότερα η Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως είχε διαφορετικές απόψεις επί του θέματος. Ειδικότερα, αναγνώρισε: α) τη δικαιοδοσία της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας επί της Αμερικής, β) τη διαποίμανση της Ορθοδόξου Διασποράς στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία από το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων, γ) την κανονική διαποίμανση από τον μητροπολίτη Αγίας Πετρουπόλεως της Ρωσικής Ορθοδόξου Διασποράς στη Δυτική Ευρώπη, δ) το δικαίωμα της Εκκλησίας της Ελλάδος να ποιμαίνει τις ελληνικές ενορίες στη Διασπορά, που κατοχυρώθηκε από την από 18^{ης} Μαρτίου 1908 Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη, η οποία υπογράφηκε από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ιωακείμ Γ΄ και τα μέλη της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Εισηγητής της καινοφανούς θεωρίας για την οπωσδήποτε και υποχρεωτική υποταγή όλης της Ορθοδόξου Διασποράς στον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως ήταν ο Πατριάρχης Μελέτιος Δ΄ Μεταξάκης, ο οποίος κατέλαβε τον πατριαρχικό θρόνο Κωνσταντινουπόλεως το διάστημα 1921–1923. Θεμέλιο της θεωρίας του ήταν το δόγμα μετατροπής του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως σε μια παγκόσμια Εκκλησία, η οποί θα είναι οργανωμένη βάσει της αρχής της υπερορίου δικαιοδοσία, τρόπον τινα ένα «Ὀρθόδοξον Βατικανὸν»**[63]**. Με την από 1^{ης} Μαρτίου 1922 Συνοδική απόφαση παύθηκε η ισχύς του Τόμου του 1908, μάλιστα εάν εκείνο το έγγραφο αφορούσε αποκλειστικά τις *ελληνικές* ενορίες στη Διασπορά, η νέα απόφαση κήρυξε το δικαίωμα της Κωνσταντινουπόλεως «τῆς ἀμέσου ἐποπτείας καὶ διακυβερνήσεως *ἐπί πασῶν ἀνεξαιρέτως* τῶν ἔξω τῶν ὁρίων ἑκάστης ἐπὶ μέρους Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἐν τε Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ καὶ ἀλλαχοῦ εὑρισκομένων Ὀρθοδόξων παροικιῶν»**[64]**.

Σύμφωνα με τη νέα θεωρία το 1922 δημιουργήθηκαν νέες δομές του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στη Δυτική Ευρώπη, τη Βόρειο και τη Νότιο Αμερική και το 1924 στην Αυστραλία και την Ωκεανία, καθώς και στην Κεντρική Ευρώπη. Η δημιουργία των δομών του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως σε άλλες περιοχές της Διασποράς συνεχίσθηκε και τα επόμενα χρόνια. Παραλλήλως, η Κωνσταντινούπολη, όπου ήταν δυνατό, παρεμπόδιζε τη δημιουργία ή παλινόρθωση στη Διασπορά δικαιοδοσιών των άλλων τοπικών Εκκλησιών**[65]**.

Οι αξιώσεις της Κωνσταντινουπόλεως επί ολόκληρης της Διασποράς θεμελιώνονται κυρίως στην κατανόηση του 28ου κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου, που δεν συμμερίζεται το πλήρωμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας και ορίζει: «Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς, καὶ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας». Ο εν λόγω κανόνας αναφέρεται σε συγκεκριμένες περιοχές της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, όπου η εξάπλωση του χριστιανισμού οφειλόταν στις ιεραποστολικές προσπάθειες της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως.

Η σύγχρονη δε Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, επικαλούμενη τον προαναφερθέντα κανόνα, προβάλλει αξιώσεις εφ' όλης γενικότερα της Ορθοδόξου Διασποράς, συμπεριλαμβανομένης της Νοτίου και Βορείου Αμερικής, της Δυτικής Ευρώπης, της Ασίας, της Αυστραλίας και της Ωκεανίας. Σ' εκείνες τις περιοχές μπορεί δήθεν να υπάρχει μόνον η δικαιοδοσία της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως, ενώ οι άλλες τοπικές Εκκλησίες υφίστανται εκεί παρανόμως. Πολύ περισσότερο, εάν λ.χ. ένας επίσκοπος ή κληρικός οιασδήποτε τοπικής Εκκλησίας, ο οποίος υπηρετεί στη Διασπορά, επιθυμήσει να ενταχθεί στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, δεν χρειάζεται δήθεν το απολυτήριο, διότι εκ των πραγμάτων και μέχρι την ένταξή του ήταν επίσκοπος ή κληρικός του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ακόμη και ένα δεν το συνειδητοποιούσε ο ίδιος**[66]**.

Οι αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επεκτείνονται και σε τέτοιες χώρες, όπου δεν υπάρχουν και ουδέποτε υπήρχαν δομές αυτού του Πατριαρχείου και όπου ουδέποτε δραστηριοποιήθηκαν ιεραπόστολοι από την Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, λ.χ. την Ιαπωνία και την Κίνα.

Η ανάπτυξη της Ορθοδοξίας στην Ιαπωνία, όπως είναι γνωστό, οφείλεται αποκλειστικά στους αγώνες του Αγίου και Ισαποστόλου Νικολάου της Ιαπωνίας και άλλων διακεκριμένων ιεραποστόλων της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας. Το 1970 το Πατριαρχείο Μόσχας απένειμε καθεστώς αυτονομίας στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ιαπωνίας, όμως η Κωνσταντινούπολη όχι μόνον δεν αναγνώρισε εκείνη την πράξη, αλλά και προέβαλε δικαιώματά του επί εκείνου του εδάφους, ώστε

το 1971 ο Τοποτηρητής του Πατριαρχικού Θρόνου Μόσχας μητροπολίτης Ποιμήν (μετέπειτα Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών) στο Γράμμα προς τον Πατριάρχη Αθηναγόρα επεσήμανε την «αντίθεση επί της αρχής της σχετικής ενέργειας της Ιεράς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου με το ορθόδοξο κανονικό δίκαιο και την πρακτική των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών»**[67]**. Ωστόσο, το 2004 το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως απέδωσε στον υπ' αυτόν μητροπολίτη Κορέας τον τίτλο «ἐξάρχου της Ἰαπωνίας», παρά την πλήρη έλλειψη δικού του ποιμνίου στη χώρα αυτή.

Με τη θεωρία περί του αποκλειστικού δικαιώματος του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως στη διαποίμανση της Ορθοδόξου Διασποράς συνδέεται και η απόφαση της Συνόδου της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως να εντάξει τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας στα όρια της ιεράς μητροπόλεως Χονγκ Κονγκ (τόσο το 1996, κατά την ίδρυσή της, όσο και το 2008 κατά την απόσπαση από αυτή της ιεράς μητροπόλεως Σιγκαπούρης), παρά την παρούσα ήδη στο έδαφος της Κίνας Αυτονόμου Ορθοδόξου Εκκλησίας υπό τη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Μόσχας. Η Ιερά Σύνοδος της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας δήλωσε στις 15 Απριλίου 2008: «Οι μακραίωνοι πνευματικοί δεσμοί της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας με την Κίνα, όπου με τους κόπους της ανηγέρθησαν δεκάδες ορθόδοξοι ναοί, μεταφράσθηκαν στην κινεζική γλώσσα ιερά και λειτουργικά βιβλία, διαπαιδαγωγήθηκαν στην ορθόδοξη ευσέβεια πιστοί μέχρι θανάτου μάρτυρες του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, υποχρεώνουν σήμερα την Ιερά Σύνοδο να προχωρήσει στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του θεοσώστου ποιμνίου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Κίνας, το οποίο αποδυναμώθηκε με τις βαριές δοκιμασίες, που υπέστη, και να καταδείξει το άδικο και κανονικά αθέμιτο της αποφάσεως του θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, η οποία πλήττει την *εἰρήνην καὶ τὴν εὐστάθειαν τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν*»**[68]**.

Είναι απολύτως αδύνατο να συμφωνήσει κανείς με τις αξιώσεις του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως επί του αποκλειστικού δικαιώματος της διαποιμάνσεως των ορθοδόξων χριστιανών της Διασποράς. Καμία τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία δεν κατέχει ιδιαίτερα, αποκλειστικά και παμπεριεκτικά δικαιοδοτικά δικαιώματα εφ' όλης της Ορθοδόξου Διασποράς. Τουναντίον, κάθε τοπική Εκκλησία έχει απευθείας ποιμαντική ευθύνη των τέκνων αυτής, των ευρισκομένων στη Διασπορά, εάν τελούν εκτός των κανονικών ορίων των άλλων τοπικών Εκκλησιών. Σύμφωνα με τον 99^{ο} κανόνα της Καρθαγένης, «οἱ ἐπίσκοποι... οἵτινες δήποτε πρὸς τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψουσι τοὺς λαούς, οὓς εἶχον αὐτοί, τούτους κατέχειν ὀφείλουσι».

Η καινοφανής διδασκαλία της Κωνσταντινουπόλεως περί των αποκλειστικών αυτής δικαιωμάτων στη Διασπορά αποδείχθηκε πηγή συγκρούσεων εντός της Εκκλησίας του Χριστού. Γι' αυτόν τον λόγο από την αρχή στο πλαίσιο της προπαρασκευής της Πανορθοδόξου Συνόδου στον κατάλογο των θεμάτων εντάχθηκε και το θέμα της Διασποράς. Η Δ΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη το 2009 αποφάσισε την ίδρυση σε κάθε περιοχή των χωρών της Διασποράς των Επισκοπικών

Συνελεύσεων «πάντων τῶν ἐν τῇ περιοχῇ ἐκείνῃ ὡς κανονικῶν ἀναγνωριζομένων ἐπισκόπων, οἵτινες θά ἐξακολουθοῦν νά ὑπάγωνται εἰς τάς κανονικάς δικαιοδοσίας, εἰς ἅς ὑπάγονται σήμερον»**[69]**. Οι Συνελεύσεις θα πρέπει να προεδρεύονται από τον πρώτον εκ των στην Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως υπαγομένων αρχιερέων, εάν λείπει αυτός τότε ο πρεσβύτερος εκ των ιεραρχών των τοπικών Εκκλησιών σύμφωνα με την τάξη των Διπτύχων.

Η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία αντιμετώπιζε τις Επισκοπικές Συνελεύσεις στη Διασπορά ως συμβουλευτικά όργανα, που καλούνταν να συντονίζουν τις ενέργειες των ιεραρχών από διάφορες κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες χωρίς να μειωθεί με οιονδήποτε τρόπο η αυτοτέλειά τους**[70]**. Όμως για την Κωνσταντινούπολη η δημιουργία των Επισκοπικών Συνελεύσεων ήταν ένα βήμα για τη σταδιακή κατάργηση της παρουσίας των τοπικών Εκκλησιών στη Διασπορά. Σε μεγάλο αριθμό χωρών οι αντιπρόσωποι του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ανέλαβαν τη λειτουργία της εκπροσώπησης όλων των κατά τόπους Εκκλησιών ενώπιον του κράτους, προχωρούν σε δημόσιες δηλώσεις εξ ονόματός τους, όχι σπάνια χωρίς να εξασφαλίσουν πρώτα την συγκατάθεσή τους.

9. Συμπέρασμα

Οι ιδέες του νέου εκκλησιολογικού δόγματος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως έρχονται σε προφανή αντίθεση με την Ορθόδοξη Παράδοση και τις ιεροκανονικές διατάξεις, με αποτέλεσμα το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως να αναγκάζεται να θέσει αυτή την ίδια Παράδοση υπό αμφισβήτηση και να απαιτήσει την αναθεώρησή της. Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος δήλωσε: «Πρέπει εμείς οι ορθόδοξοι να κάνουμε μια αυτοκριτική και να επανεξετάσουμε την εκκλησιολογία μας, εάν δεν θέλουμε να γίνουμε μία ομοσπονδία εκκλησιών προτεσταντικού τύπου»**[71]**. Για να αποφευχθεί αυτή η προφανώς επινοημένη απειλή, είναι απαραίτητο, κατά τα λεγόμενά του, να αναγνωριστεί επειγόντως ότι «στη μία αδιαίρετη Οικουμενική Ορθοδοξία υπάρχει ένας “Πρώτος”, όχι μόνο τιμής ένεκα, αλλά ένας “Πρώτος” με ειδικές ευθύνες και κανονικές αρμοδιότητες που έταξαν αι Οικουμενικαί Σύνοδοι»**[72]**.

Καταδικάζουμε και δεν αποδεχόμεθα τις θεωρητικές διατάξεις του καινοφανούς εκκλησιολογικού δόγματος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, καθώς και τις πρακτικές, άδικες και παράνομες ενέργειες, που επιχειρήθηκαν προκειμένου να εφαρμοσθεί το εν λόγω δόγμα στην εκκλησιαστική ζωή. Αυτές οι διατάξεις και ενέργειες δεν συνάδουν με την Ορθόδοξη Παράδοση, καταλύουν τα κανονικά θέσπια της Οικουμενικής Εκκλησίας και πλήττουν βαρύτατα την ενότητα των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών.

Αναπέμποντας προσευχή *ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι ἐν ἑνότητι καὶ Ὀρθοδοξίᾳ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησία, τὴν ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ οὖσαν,* εμείς οι αρχιερείς της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, καλούμε τους Αγιωτάτους και Μακαριωτάτους Προκαθημένους των Αγίων του Θεού Εκκλησιών, τους αδελφούς Ορθοδόξους ιεράρχες, τους θεοφιλείς πρεσβυτέρους και διακόνους, τους έντιμους μονάζοντες και ευσεβείς λαϊκούς, οι οποίοι στο σύνολό τους συγκροτούν το Πλήρωμα της Οικουμενικής του Χριστού Εκκλησίας, να επιδοθούν στην ίδια ένθερμη προσευχή προς τον Κύριο Ιησού, την μόνη γνήσια Κεφαλή της Εκκλησίας Αυτού, για να συγκεντρώσει τα διιστάμενα επί το αυτό, κατά το θέλημα του Ουρανίου Πατρός, με τη χάρη του Παναγίου Πνεύματος, να εκδιώξει όλες τις αιρέσεις και τα σχίσματα από τη μάνδρα της Αγίας Ορθοδοξίας, να καταργήσει την έχθρα και να καταισχύνει κάθε αδικία, προκειμένου *ἐν ἑνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ* να δοξάζεται στη Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία το πανάγιο Όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Αμήν.

---

[1] Βλ. «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο στην Λιθουανία» στην ιστοσελίδα «Φως Φαναρίου» (**https://fosfanariou.gr/index.php/2023/03/21/to-ecun-patriarxeio-stin-lithouania/**)

[2] *Κυπριανός Καρθαγένης, ιερομάρτυς*. Περί ενότητος της Καθολικής Εκκλησίας.

[3] *Ιγνάτιος ο Θεοφόρος, ιερομάρτυς*. Προς Σμυρναίους Επιστολή VIII, 2.

[4] *Ειρηναίος Λουγδούνου, ιερομάρτυς*. Κατά αιρέσεων II, XXIV, 1.

[5] Η θέση του Πατριαρχείου Μόσχας περί του πρωτείου εντός της Εκκλησίας σε παγκόσμιο επίπεδο, παρ. 2 (3).

[6] Αρχιμανδρίτης Παντελεήμων Μανουσάκης, καθηγητής του Κολλεγίου του Τιμίου Σταυρού (ΗΠΑ): *Manoussakis, John Panteleimon.* Primacy and Ecclesiology: The State of the Question // Orthodox Constructions of the West. Ed. by G.E. Demacopoulos and A. Papanikolaou. New York: Fordham University Press, 2013. P. 229, 232.

[7] *Ἐλπιδοφόρου Λαμπριανίδου Μητροπολίτου Προύσης Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ*

Α.Π.Θ. Primus sine paribus. Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ πρωτείου κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας// **https://ec-patr.org/primus-sine-paribus-pantisis-e-s-t-per-proteioy/**

[8] Αυτόθι: «Παλαιόθεν καὶ συστηματικῶς ἡ Ἐκκλησία ἐξέλαβε τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς ὡς τὸν Πρῶτον («ἡ μοναρχία τοῦ Πατρός») τῆς κοινωνίας τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐὰν γένηται ἀποδεκτὴ ἡ λογικὴ τῆς ὑπὸ κρίσιν καινοτομίας τῆς Ἐκκλησίας Μόσχας, ὀφείλομεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ Θεὸς Πατὴρ δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ἡ ἄναρχος αἰτία τῆς θεότητος καὶ τῆς πατρότητος… ἀλλ᾽ ὅτι γίνεται ἀποδέκτης τοῦ «πρωτείου» του. Ὅμως, πόθεν; Ἀπὸ τὰ ἄλλα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος;».

[9] Κήρυγμα του Αρχιεπισκόπου Αμερικής Ελπιδοφόρου στην επισκοπική εκκλησία του Αγίου Βαρθολομαίου Νέας Υόρκης, 10 Ιουνίου 2023 // **https://www.orthodoxtimes.gr/archiepiskopos-amerikis-o-oikoumenikos-patriarchis-einai-pnevmatikos-pa...**.

[10] «Είναι αδιανόητο μία τοπική Εκκλησία και μάλιστα μία Εκκλησία που έλαβε αυτό που είναι από τις πρωτοβουλίες και τις ενέργειες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, να διακόψει την κοινωνία της μαζί του, καθότι από αυτό έλκει την κανονικότητα της ύπαρξής της» (*Αμφιλοχιος, μητροπολίτης Αδριανουπόλεως.* Αρνούμενος το Οικουμενικό Πατριαρχείο αρνείσαι την πηγή της ύπαρξής σου //
https://orthodoxia.info/news/%CE%B1%CF%81%CE%BD%CE%BF%CF%8D%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%....

[11] «Το Οικουμενικό Πατριαρχείο… έχει κανονική δικαιοδοσία και όλα τα αποστολικά προνόμια επωμιζόμενη την ευθύνη για τη διαφύλαξη της ενότητας και της κοινωνίας των κατά τόπους Εκκλησιών» (Εναρκτήριος ομιλία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στη Σύναξη Ιεραρχών του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως την 1^{ην} Σεπτεμβρίου 2018).

[12] *Ἐλπιδοφόρου Λαμπριανίδου Μητροπολίτου Προύσης Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ.* Primus sine paribus. Ἀπάντησις εἰς τὸ περὶ πρωτείου κείμενον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.

[13] Ομιλία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στο σεμινάριο «Αντίδραση εκκλησιών και θρησκευτικών κοινοτήτων στον πόλεμο και τη σύγκρουση», Βίλνιους, 22 Μαρτίου 2023 // **https://orthodoxia.info/news/antidrasi-ekklision-thriskeytiko/**.

[14] Εναρκτήριος ομιλία του Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στη Σύναξη Ιεραρχών του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως την 1ην Σεπτεμβρίου 2018.

[15] Αυτόθι.

[16] «In that manner, whoever threatens to break Eucharistic Communion with the Ecumenical Patriarchate is engaging in a self-depriving act that cuts himself off from the trunk of the tree of the Orthodox Church». Ομιλία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου κατά τον Μ. Εσπερινό στον ιερό ναό του Αγίου Ανδρέα Κιέβου στις 21 Αυγούστου 2021 // **https://ec-patr.org/%e1%bd%81%ce%bc%ce%b9%ce%bb%ce%af%ce%b1-%cf%84%e1%bf%86%cf%82-%ce%b1-%ce%b8-%cf%...**

[17] Η από 20ής Φεβρουαρίου 2019 Επιστολή του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στον Μακαριώτατο Αρχιεπίσκοπο Αλβανίας Αναστάσιος.

[18] Ομιλία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου κατά την ανακήρυξή του σε Επίτιμο Διδάκτορα του Εθνικού Πανεπιστήμιου Kyiv-Mohyla Academy (Κίεβο, 22 Αυγ. 2021) // **https://ec-patr.org/%ce%bf%ce%bc%ce%b9%ce%bb%ce%af%ce%b1-%cf%84%ce%bf%cf%85-%cf%80%ce%b1%ce%bd%ce%b1...**

[19] *Jannis Spiteris*. La Critica Bizantina del Primato Romano nel secolo XII. Roma, 1979 (Or. Chr. Ap. 208). P. 325-326.

[20] *Ἴ. Καρμίρη.* Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα... Graz, 1968. Τ. ΙΙ. σ. 560 (640).

[21] *Ἴ. Καρμίρη.* Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα... σ. 927-930 (1007-1010).

[22] *Ἴ. Καρμίρη.* Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα... σ. 939-940 (1025-1026).

[23] «Δεν μπορεί άνθρωπος να είναι κεφαλή της Εκκλησίας του Χριστού... Η διδασκαλία περί του

αναπόφευκτου της παρουσίας μιας ορατής κεφαλής όλης της Εκκλησίας του Χριστού εμφανίσθηκε εξαιτίας της μεγάλης εκπτώσεως της πίστεως στην ορατή κεφαλή της Εκκλησίας, δηλαδή στον Κύριο Ιησού Χριστό και στο ότι παραμένει και ενεργεί μέσα στην Εκκλησία, καθώς επίσης και εξαιτίας της ψύχρανση της αγάπης έναντί Του» (*επίσκοπος Πράγας Γκοράζντ, ιερομάρτυς.* 1168 ερωταποκρίσεις για την ορθόδοξη πίστη. 343, 388).

[24] Πρακτικά της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας υπ' αριθμ. 60, από 23ης-24ης Σεπτεμβρίου 2021.

[25] Χωρίο από την από 11ης Οκτωβρίου 2018 απόφαση της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως για την αποδοχή σε κοινωνία του Φιλαρέτου Ντενισένκο και του Μακαρίου Μαλέτιτς // **https://ec-patr.org/nakoinothen-11-10-2018/**.

[26] «Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχει, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια μὴ κατατρεχέτω, ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν, γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου, παρ᾽ οἷς ἂν ἀμφότερα τὰ μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτείσθω· εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιήσοι, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. Εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ δικαζέσθω» (εκ του 9ου κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου).

[27] Ερμηνεία του 17ου κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου. *Γ. Ράλλης & Μ. Ποτλής*: Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Ἱερῶν καὶ Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων Πατέρων. Ἀθήνησι., 1852. Τ. 2. σ. 260.

[28] Πηδάλιον. Ερμηνεία του 9ου κανόνα της Δ' Οικουμενικής Συνόδου. *Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου.* Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηὸς, τῆς Μίας Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας. Ἐν Ἀθήναις, 1886. σ. 162.

[29] Εγκύκλιος της μιας αγίας καθολικής και αποστολικής εκκλησίας επιστολή προς τους απανταχού ορθοδόξους. Εν Κωνσταντινουπόλει, 1848. (§ 14)

[30] Παραλλήλως οι μετανοούντες για το σχίσμα έβγαλαν δημοσίως τα ιερά εγκόλπια που είναι διακριτικά της αρχιεροσύνης.

[31] Παρά τη μεγάλη σημασία της Συνάξεως του 1998 στη Σόφια, πρέπει να επισημανθεί ότι η θέση του προεδρεύοντος σ' εκείνη Πατριάρχη Βαρθολομαίου δεν διακρινόταν για το άμεμπτο εκ της ιεροκανονικής απόψεως. Ο προεδρεύων επέμεινε στην «κατ' άκραν οικονομίαν» αποδοχή στην κοινωνία «ιεραρχών», οι οποίοι χειροτονήθηκαν μέσα στο σχίσμα από τα πρόσωπα, τα οποία καθαιρέθηκαν και αφορίσθηκαν από την Εκκλησία, ενώ η πλειονότητα των συνέδρων τάχθηκαν υπέρ της αποδοχής αυτών μέσω της κανονικής χειροτονίας. Αυτή η θέση αποτυπώθηκε στην ιδιαίτερη γνώμη της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας σχετικά με τις αποφάσεις της Συνάξεως Προκαθημένων και ιεραρχών των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών στη Σόφια.

[32] Βλ. τον 5ο κανόνα της Σαρδικής.

[33] 14ος κανόνας της Σαρδικής: «Πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἕκαστα ἐξετασθῇ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος, ἑαυτῷ οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν», 29ος (38) κανόνας της Καρθαγένης: «Ὁμοίως ἤρεσε συμπάσῃ τῇ συνόδῳ, ἵνα, ὁ διὰ ῥαθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἱοσδήποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσῃ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐξενηνοχέναι κριθῇ» κ.ά.

[34] 15ος κανόνας της Αντιοχείας: «Εἴ τις ἐπίσκοπος…κριθείη ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκοιεν ψῆφον, τοῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν», 105ος (118) κανόνας της Καρθαγένης: «Ὁστισδήποτε μὴ κοινωνῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, εἰς τὰ περαματικὰ πρὸς τὸ κοινωνεῖν ὑφερπύσει, τὴν ζημίαν τῆς κληρώσεως ἀναδέξεται». Ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἐν Ἀφρικῇ συνόδου πρὸς Κελεστῖνον τὸν πάπαν, τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἐπίσκοπον: «Μὴ οὖν οἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἀναρτηθέντες παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης, σπουδαίως, καὶ καθὼς μὴ χρή, φανῶσιν ἀποκαθιστάμενοι τῇ κοινωνίᾳ…ἀτιναδήποτε πράγματα ἀναφυῶσι, ταῦτα ἐν τοῖς ἰδίοις ὀφείλειν περατοῦσθαι τόποις».

[35] Γράμμα του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στον Πατριάρχη Μόσχας και Πασών των Ρωσσιών Κύριλλο υπ'αριθμ. 1119 και ημερομ. 24ης Δεκεμβρίου 2018.

[36] Ανακοινωθέν της Αρχιγραμματείας της Αγίας και Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως (17 Φεβρουαρίου 2023) για την έκκλητο προσφυγή των κληρικών από τη Λιθουανία.

[37] Ανακοινωθέν για τις εργασίες της Αγίας και Ιεράς Συνόδου (28 Ιουνίου 2023).

[38] Πέθανε το 2022.

[39] *Πατριάρχης Σερβίας Πορφύριος.* Έκκληση εξαιτίας της κρατικής τρομοκρατίας κατά της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας. 28 Μαρτίου 2023.

[40] Ανακοίνωση της Γραμματείας της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Πολωνίας. 2 Απριλίου 2019.

[41] Τα υπ' αριθμ. 125 από 17^{ης} Οκτωβρίου 2019, 151 από 26^{ης} Δεκεμβρίου 2019 και 77 από 20^{ής} Νοεμβρίου 2020 Πρακτικά της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

[42] Προκαταρκτικά αυτοί οι πρώην κληρικοί, οι οποίοι καθαιρέθηκαν από ιεροσύνης από το εκκλησιαστικό δικαστήριο, «ἀπεκατεστάθησαν» στον οικείο αυτών βαθμό από την Ιερά Σύνοδο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως (βλ. ανωτέρω, παράρτημα 2).

[43] Βλ. τον 12^{ο}, 15^{ο}, 32^{ο}, 33^{ο} Αποστολικό κανόνα, τον 15^{ο}, 16^{ο} κανόνα της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου, τον 5^{ο}, 6^{ο}, 10^{ο}, 11^{ο}, 13^{ο}, 20^{ο}, 23^{ο} κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου, τον 17^{ο}, 18^{ο} κανόνα της Πενθέκτης, τον 10^{ο} κανόνα της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου, τον 3^{ο}, 6^{ο} κανόνα της Αντιοχείας, τον 20^{ο}, 23^{ο} (32^{ο}), 105^{ο} (118^{ο}), 106^{ο} (119^{ο}–120^{ο}) κανόνα της Καρθαγένης.

[44] Ερμηνεία του 10^{ου} κανόνα της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου. *Γ. Ράλλης & Μ. Ποτλής*: Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Ἱερῶν καὶ Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων Πατέρων. Ἀθήνησι., 1852. Τ. 2. σ. 589.

[45] Βλ. ανωτέρω, παράρτημα 2.

[46] Ερμηνεία του 17ου κανόνα της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου. *Γ. Ράλλης & Μ. Ποτλής*: Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων, καὶ τῶν Ἱερῶν καὶ Οἰκουμενικῶν καὶ τοπικῶν Συνόδων, καὶ τῶν κατὰ μέρος Ἁγίων Πατέρων. Ἀθήνησι., 1852. Τ. 2. σ. 344.

[47] «Ἔξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, τῶν κατὰ τὴν Κύπρον, προεστῶτες, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων Πατέρων, καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι᾽ ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι» (8ος κανόνας της Γ΄ Οικουμενικής Συνόδου).

[48] Η Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως του 1593 όρισε τον Προκαθήμενο της Ρωσικής Εκκλησίας «ἀδελφόν τε εἶναι καὶ λέγεσθαι τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν μετὰ ταύτης τῆς ἐπωνυμίας, ὁμοταγῆ καὶ σύνθρονον, ἴσον τε τῇ τάξει καὶ τῇ ἀξίᾳ, ἐπιγράφεσθαί τε καὶ ὑπογράφεσθαι κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ὀρθοδόξων πατριαρχῶν, Πατριάρχης Μοσκόβου καὶ πάσης Ῥωσίας καὶ τῶν ὑπερβορείων μερῶν» (Πρᾶξις Συνοδική του 1593).

[49] Το υπ᾽ αριθμ. 583 από 24ης Ιουνίου 1970 Γράμμα του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρα στον Τοποτηρητή του Πατριαρχικού θρόνου Μόσχας της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας μητροπολίτη Κρουτίτσης και Κολόμνης Ποιμένα.

[50] Συνέντευξη του μητροπολίτη Προύσης Ελπιδοφόρου Λαμπρυνιάδη στο Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων, Ιούλιος 2018.

[51] Πρβλ. Τόμο Αυτοκεφαλίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας του 1879: «...ἀπεφηνάμεθα ἵνα ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς σερβικῆς ἡγεμονίας... κεφαλὴν ἔχουσα, ὡς καὶ ἅπασα ἡ ὀρθόδοξος καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, τὸν θεάνθρωπον Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ κανονικῶς αὐτοκέφαλος, ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοδιοίκητος».

[52] Σε αυτό το σημείο του Τόμου ασκήθηκε κριτική στην από 15ης Νοεμβρίου 2022 Ανακοίνωση της Αρχιγραμματείας της Ιεράς Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Αλβανίας. Στο κείμενο της

Εκκλησίας της Αλβανίας αναφέρεται ότι στον Τόμο της δεν εμπεριέχεται θέση περί αναγνωρίσεως ως κεφαλής του Οικουμενικού Θρόνου, ενώ η ίδια η Εκκλησία της Αλβανίας αποκαλείται «ἀδελφὴ», ενώ η ΟΕΟ στον δικό της Τόμο αποκαλείται «θυγατέρα». Ιεράρχης της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Βουλγαρίας γράφει επί του θέματος: «Εννοείται όχι κάποια συμβολική πρωτοκαθεδρία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ή κεφαλής με την έννοια του πρώτου μεταξύ ίσων. Στον Τόμο το ζήτημα της κεφαλής συνδέεται με αποκλειστικές αρμοδιότητες του Προκαθημένου Κωνσταντινουπόλεως επί ολόκληρης της Ορθοδόξου Εκκλησίας… Μέσα από τις διατάξεις του Τόμου επιχειρείται η απόδοση πανορθοδόξου ιεροκανονικής ισχύος στις αντικανονικές ενέργειες του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο Ουκρανικό ζήτημα και τις δηλωθείσες αρμοδιότητες υπερορίου δικαιοδοσίας στο κανονικό έδαφος των κατά τόπους Αυτοκεφάλων Εκκλησιών» (*Даниил, митрополит Видинский.* За единство Церкви (*Δανιήλ, μητροπολίτη Βίντο.* Για την ενότητα της Εκκλησίας). М.: Познание, 2021. σσ. 25, 38).

[53] «α) Δυστυχῶς, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν περίπτωση τοῦ Οὐκρανικοῦ αὐτοκεφάλου ἀρνεῖται τὸν ἀναγνωρισμένο ἀπὸ τὴν παράδοση συντονιστικό Του ρόλο καὶ τὴν ἔκφραση καὶ ὑλοποίηση συνοδικῶν ἀποφάσεων τῶν τοπικῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, γι᾽ αὐτὸ καὶ ἀρνεῖται νὰ συγκαλέσει Πανορθόδοξη Σύνοδο ἢ Σύνοδο Προκαθημένων. β) Ἀντίθετα, ὅπως ὁ πάπας: i) ἐνεργεῖ ὑπερορίως, σὲ ξένη δικαιοδοσία, ἡ ὁποία ὑπάγεται στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, ὅπως ὁ Ἴδιος μέχρι πρόσφατα ἀναγνώριζε, ii) ἀποφασίζει κυριαρχικὰ καὶ ἀνεξάρτητα ἢ καὶ ἀντίθετα μὲ τὴ γνώμη ὄχι μόνο τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, iii) ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ λοιποὶ ἀνὰ τὸν κόσμο Ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι ὑποχρεοῦνται νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν ὅποια ἀπόφασή Του, iv) θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀπόφασή Του δὲν χρήζει ἐγκρίσεως ἀπὸ τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες, ἀλλὰ οὔτε προσβάλλεται οὔτε ἀναιρεῖται» (από την Ανοικτή προς την Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος επιστολή για το Ουκρανικό, που δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο 2019). «Ενώπιόν μας η επιθυμία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως… να οικειοποιηθεί αρμοδιότητες, οι οποίες ουδέποτε απονεμήθηκαν σε κανένα εκ των επισκόπων της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Δυστυχώς, τούτο υπενθυμίζει τις θλιβερές προσπάθειες του επισκόπου της Ρώμης να σφετερισθεί την εξουσία εντός της Εκκλησίας. Είναι πασίγνωστο σε τι οδήγησε» (*Даниил, митрополит Видинский.* За единство Церкви / *Δανιήλ, μητροπολίτης Βίντο.* Για την ενότητα της Εκκλησίας. σ. 27).

[54] Έκφραση του μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρου από την ομιλία του στο συνέδριο στη Μόσχα στις 16 Σεπτεμβρίου 2021. Βλ.: Мировое Православие: первенство и соборность в свете православного вероучения. М: Познание, 2023. σ. 268.

[55] « Ὁμοίως ἤρεσεν, ἵνα, ἐάν τις…τόπον τινὰ πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα μεταστρέψῃ, καὶ τοῦτον ἐπὶ τριετίαν μηδενὸς ἀναζητοῦντος κατάσχῃ, τοῦ λοιποῦ παρ᾽ αὐτοῦ μὴ ἀναζητηθῇ, ἐὰν μέντοι

ἐντὸς τῆς αὐτῆς τριετίας ὑπῆρχεν ἐπίσκοπος ὁ ὀφειλῶν ἀναζητῆσαι, καὶ ἡσύχασεν».

[56] «Τὰς καθ᾽ ἑκάστην ἐπαρχίαν ἀγροικικὰς παροικίας, ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετῆ χρόνον ταύτας ἀβιάστως διακατέχοντες ᾠκονόμησαν».

[57] Πατριαρχικός καί Συνοδικός Τόμος. Περί τῆς Ὀρθοδόξου Μητροπόλεως Ἐσθονίας // **http://users.sch.gr/markmarkou/1901_1930/1923/tomos_est_1923.htm**.

[58] Η από 3ης Απριλίου 1978 Πράξη του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Δημητρίου και της Ιεράς Συνόδου του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως περί παύσεως της ισχύος του από 1923 Τόμου του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Μελετίου Δ΄ // Православие в Эстонии. σσ. 207-208. Το από 3ης Μαΐου 1978 Γράμμα του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Δημητρίου προς τον μητροπολίτη Σουηδίας και πάσης Σκανδιναβίας Παύλο // Православие в Эстонии. σσ. 208-209.

[59] Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως για την επανενεργοποίηση του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του 1923 σχετικά με την Ορθόδοξη μητρόπολη της Εσθονίας // Православие в Эстонии. σσ. 314-317.

[60] Βλ. *Μητροπολίτου Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρου*. Το σύγχρονο ουκρανικό ζήτημα και η κατά τους θείους και ιερούς κανόνες επίλυσή του. Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου. Λευκωσία, 2020. σ. 35. Εδώ παρατίθενται πολλές μαρτυρίες τέτοιας αναγνωρίσεως και εκ μέρους της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως (σσ. 35–45).

[61] «…τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων, καὶ τῶν ἀπανταχοῦ ἐπαρχιῶν παραφυλαχθήσεται· ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν, οὐκ οὖσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἢ γοῦν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα καταλαμβάνειν…ἵνα μὴ τῶν Πατέρων οἱ κανόνες παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσχήματι, ἐξουσίας τύφος κοσμικῆς περεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής».

[62] Από το υπ᾽ αριθμ. 102 από 4ης Φεβρουαρίου 2012 Γράμμα του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου προς τον μητροπολίτη Τσεχίας και Σλοβακίας Χριστοφόρο (αφορμή στάθηκε ο

εορτασμός στην Πράγα της 60ετίας της χορηγήσεως του αυτοκεφάλου της Ορθοδόξου Εκκλησίας Τσεχίας και Σλοβακίας): «ἐν περιπτώσει ἐπαναλήψεως ἀναλόγων ἐκδηλώσεων ἑορτασμοῦ τῆς θεωρουμένης ὡς μὴ γενομένης καὶ ἀνέκαθεν μὴ λογιζομένης ἐν ἰσχύϊ πράξεως τῆς ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐπιβληθείσης τότε αὐτοκεφαλίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Τσεχίας καὶ Σλοβακίας, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετά λύπης θέλει προβῆ εἰς τήν ἄρσιν τοῦ χορηγηθέντος τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ πρό δεκατετραετίας κανονικοῦ αὐτοκεφάλου, θά ἐπαναφέρῃ τήν Ἐκκλησίαν Τσεχίας καί Σλοβακίας εἰς τήν πρό τῆς κανονικῆς ταύτης πράξεως τάξιν τῶν Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν καί θά διαγράψῃ αὐτήν ἐκ τῆς ἥν κατέχει δεκάτης τετάρτης θέσεως εἰς τήν τάξιν τῶν Ἱερῶν Διπτύχων τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, κοινοποιοῦν τήν πρᾶξιν αὐτοῦ ταύτην καί πάσαις ταῖς ἀδελφαῖς Ὀρθοδόξοις Ἐκκλησίαις».

[63] *Anastassiadis A.* Un «Vatican anglicano-orthodoxe» a Constantinople?: Relations interconfessionnelles, rêves impériaux et enjeux de pouvoir en Méditerranée orientale a la fin de la Grande Guerre // Voisinages fragiles: Les relations interconfessionnelles dans le Sud-Est européen et la Méditerrannée orientale 1854-1923: Contraintes locales et enjeux internationaux / Éd. A. Anastassiadis. Athènes, 2013. P. 283-302.

[64] Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια. 1922. σ. 130.

[65] Ειδικότερα δε, το 1993, όταν το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων αποφάσισε να παλινορθώσει την προηγουμένως υφισταμένη στην Αυστραλία επαρχία του, ορίζοντας εκεί έξαρχο, αυτή η απόφαση προκάλεσε άκρως κατηγορηματική αντίδραση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως: στη Μείζονα και Διευρυμένη Σύνοδο της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως, η οποία συνήλθε στις 30-31 Ιουλίου 1993 στην Κωνσταντινούπολη με συμμετοχή των Προκαθημένων των Εκκλησιών Αλεξανδρείας και Ελλάδος, καθώς και αντιπροσώπων της Εκκλησίας Κύπρου καθαιρέθηκαν δύο ιεράρχες του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων ενώ ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Διόδωρος καταδικάσθηκε για την «βλάσφημον παραβίασιν» των ιερών κανόνων, σκανδαλισμό και διάσπαση του ελληνικού λαού. Παύθηκε το μνημόσυνό του στα Ιερά Δίπτυχα της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, όμως «ἐλέῳ καὶ φιλανθρωπίᾳ» του δόθηκε χρόνος για τη μετάνοια και την άρση της αποφάσεως περί δημιουργίας της δικαιοδοσίας του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων στην Αυστραλία επ' απειλή σε αντίθετη περίπτωση της από αρχιεροσύνης καθαιρέσεως. Στις συνθήκες που διαμορφώθηκαν ο Πατριάρχης Διόδωρος αναγκάσθηκε να αρνηθεί την οργάνωση της Εξαρχίας στην Αυστραλία και σε άλλες χώρες της Διασποράς με αποτέλεσμα να ανανεωθεί το μνημόσυνό του στα Ιερά Δίπτυχα της Εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ενώ οι καθαιρεθέντες ιεράρχες αποκαταστάθηκαν στον οικείο αυτών βαθμό. Βλ. Константинопольская Православная Церковь // Православная энциклопедия. М., 2015. Т. 37. с. 289.

[66] Παρόμοια λογική εφαρμόσθηκε από την Κωνσταντινούπολη ειδικότερα κατά τη μετάβαση του πρώην επισκόπου Σέργκιεβο Βασιλείου Όσμπορν στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως άνευ απολυτηρίου από τη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία (το 2010 η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καθαίρεσε και αποσχημάτισε τον επίσκοπο Βασίλειο για την απόφαση να συνάψει γάμο).

[67] Το υπ' αριθμ. 85 από 14ης Ιανουαρίου 1971 Γράμμα του Τοποτηρητή του Πατριαρχικού Θρόνου Μόσχας μητροπολίτη Ποιμένος στον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αθηναγόρα.

[68] Η από 15ης Απριλίου 2008 Δήλωση της Ιεράς Συνόδου της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

[69] Κείμενο της Δ΄ Προσυνοδικής Πανορθοδόξου Διασκέψεως «Ὀρθόδοξος Διασπορά. Ἀπόφασις», Σαμπεζύ, 2009.

[70] Η συμμετοχή των ιεραρχών της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας στις εν λόγω συνελεύσεις παύθηκε σύμφωνα με τη από 14ης Σεπτεμβρίου 2018 Δήλωση της Ιεράς Συνόδου για την παράνομη εισπήδηση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στο κανονικό έδαφος της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας.

[71] Συνέντευξη του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαίου στην εφημερίδα «Εθνικός κήρυξ», 14-15 Νοεμβρίου 2020.

[72] Αυτόθι.

Μια πηγή: https://mospat.ru/gr/news/90540/